

EPA

2004–2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MIEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

IV. évfolyam 2. szám 1923 február hó

Kaagvar Grafika

A

grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóirat

Szerkeszti és kiadja Biró Miklós

Szerkesztőség: Budapest, VI. Aradi ucca 8. sz.

A digitális változat a MEX Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Betű és lénia Nyomógépek Szaküzletek

Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest VI. Dessewffy uca 32. Divatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhez. Síma és mintázott részleniák. Elvállalja egész nyomdai berendezések szállítását. Telefon: 23-70.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon: 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejártat Wahrmann uca 16.) Telefon: 21-91.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V. Tátra uca 6. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejártat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII. István út 4. Telefon József 72-39. A Böhm & Herber würzburgi gyorsrajtgépjár vezérképviselője. Új és javított nyomógépek állandóan raktáron.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V. Tátra uca 6. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Wörner J. és Társa gépjár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 61-90.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejártat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Goldstein Adolf Utóda grafikai szaküzlet Budapest VII. Kazinczy uca 32. Telefon József 123-95. Raktáron tart festéket, fűződrótot, matricaport s minden egyéb nyomdai anyagot.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet rt. Budapest, VI. ker., Aréna út 80. Telefon József 32-03. Az ország egyik legnagyobb grafikai gépraktára. Javításokat szavatosság mellett vállal.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V. Tátra uca 6. Gépek, szerelvények, anyagok és festékek raktára. Elsőrangú képviselők. Teljes nyomdai berendezések szállítását is vállalja. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12. Új, használt és javított kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti gépeket a egyéb felszerelésekből, anyagokból nagy raktárt tart.

Betűfém

„Ofé” Olvasztó és Fémértékesítő VI. Vasvári Pál uca 8. Telefónhívó 94-68. Linotype-, stereotypolom, angol ön, antimón a legjobb minőségben állandóan raktáron. Ólomalakért, salakot is, -hamut vásárol. Budapest VI. Forgách uca 4. Telefon 110-45, 176-76.

Magyar Ólomárnyag és Fémkereskedelmi rt. Garantált összetételű betűfém nyomdák, tömöntődek és betűöntődek részére. Ólom, angol ön és antimón napi áron. Fémhulladékok, -salakot is, -hamut vásárol. Budapest VI. Forgách uca 4. Telefon 110-45, 176-76.

Papírneműgyár

„Steiermühl” papírgyár különlegességei: műnyomó-, kromó-, pauz-, pergamenpótló-, rajz- és egyéb fajta papírosok. Magyarországi vezérképviselő: **Freund-Barát-féle** papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Hartmann Vilmos papírkereskedelmi rt., a Leykam-Josefsthal rt., a Pitten papírgyári rt., a Heinrichsthal papírgyári rt., a Roeder Gusztáv és fia és a Rózsahégyi cellulóze- és papírgyár rt. képviselője Budapest VI. Eötvös uca 9.

Vértesi Aladár levélboríték- és papírneműgyár Budapest IV. Fővám tér 4. Telefon József 102-51, József 102-52, József 62-99.

Hengeranyag

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgyár, hengeröntőde Budapest IX. Márton uca 19. Hengeröntést vállal a legjobb anyagból. Jobb és olcsóbb a házi öntésnél. Telefon József 6-35.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejártat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégebbi és legnagyobb nyomdai festékgyára, hengeranyaggyár és hengeröntőde. Iroda Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Gépjavitás

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII. István út 4. Telefon József 72-39. Gépjavitásokat, gépátalakításokat, szerelést, transzmisszióberendezést szakszerűen és gyorsan eszközöl.

Róna és Pusztafi grafikai gépek és szerelvények gyára Budapest III. Bécsi út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépjár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

Festékek

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgyár, hengeröntőde. Budapest IX. Márton uca 19. Telefon József 6-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejártat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Gebr. Schmidt G. m. b. H. Frankfurt a/M. kő- és könyvnyomdai festékek lerakata: **Freund-Barát-féle** papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Hans Wunder G. m. b. H. kő- és könyvnyomdai festékgyár Berlin-Wilhelmsberg. Vezérképviselő és egyedüli raktár: **Goldstein Adolf Utóda** grafikai szaküzlet Budapest VII. Kazinczy uca 32. Telefon József 123-95.

Kast & Ehinger G. m. b. H. nyomdafestékgyár magyarországi fióktelepe Budapest IV. Ferenciek tere 4. Telefon 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart és Newyorkban.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégebbi és legnagyobb nyomdai festékgyára. Iroda: Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12. Dr. Gustav Wicke berlin-tempelhofi festékgyár magyarországi vezérképviselője.

Könyvkötészet

Vászon könyvkötészetek, nyomdák és dobozgyárak részére **Freund-Barát-féle** papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejártat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Moskovits Emil Budapest V. Klotild uca 22. Grafikai textil, könyvkötővásznak és papírok. Telefon 2-23, 165-25 és 191-34.

Klissék

Sokszorosító ipar rt. Budapest VII. Tisza Kálmán tér 6. Telefon József 2-85.

Gépgyárak

Dresdener Schnellpressenfabrik A.-G. és a **Preusse & Comp. A.-G.** Leipzig. Magyarországi és az utódállamok részére képviselő **Freund-Barát-féle** papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Róna és Pusztafi grafikai gépek, vas- és fém-szerelvények gyára Budapest III. Bécsi út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépjár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

Litográfia

Átnyomópapírok és nedves transzparencspapír és az összes cikkek kaphatók a **Freund-Barát-féle** papírnagykereskedés és grafikai szaküzletben Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

PUSZTAFI ZSIGMOND **RÓNA ÉS PUSZTAFI**

GRAFIKAI SZAK-
ÜZLET BUDAPEST
V. KER., TÁTRA
UCCA 6. SZÁM

GRAFIKAI GÉPEK
ÉS SZERELVÉNYEK
GYÁRA BUDAPEST
III, BÉCSI UT 42. SZ.

TELEFÓNSZÁM 31-43

TELEFÓNSZÁM 54-48

Magyar Grafika

A

grafikai iparágak fejlesztését 'szolgáló folyóirat

Szerkeszti és kiadja: *Biró Miklós*

Budapest, 1923 február hó

IV. évfolyam. Megjelenik
június és július hó kivéte-
lével hónaponként egyszer.
Felelős szerkesztő Wanko
Vilmos. Főmunkatárs Kun
Mihály és Novák László.
Szerkesztőség és kiadóhi-
vatal: Budapest VI. Aradi
utca 8. sz. Telefonszámok:
92-70, 23-45 és 98-70

Előfizetési díj fél évre 1000
korona. Egyes szám ára 200
korona. Romániában 20 lei,
Jugoszláviában 12 dinár,
Szlovénzkóban 6 č korona.
Hirdetések cicerósoranként
100 korona, mely díj a mi-
nimális nyomtatványtarifa
esetleges drágulásával azo-
nos százalékkal emelkedik

A NEGYEDIK ÉVFOLYAM II. SZÁMÁNAK TARTALMA: Nyolcezer korona. — *Szilágyi József*: A magyar helyesírás. — *Wanko Vilmos*: Akcidenziák többféle szedésbeli megoldása; 8 mellékleten 16 példával. — *Lambrecht Kálmán dr.*: Mikor jó a plakát? 3 ábrával. — *Herzog Salamon*: A szedés- és nyomtatástechnika jövője. — *Bálint Aladár és W.*: A Kner könyvekről. — *Apró közlemények* a következő főcímek alatt: Művészet. — Könyvekről. — Korrektúra. — Feljegyzések. — Szakoktatás. — Új betűk és díszek. — Technikai újítások. — Tömöntés. — Szakirodalom. — Kritika. — Üzenetek. — Nyolc melléklet.

NYOLCEZER KORONA

Néhány hónappal ezelőtt egy kisebb közép-nyomda rezsiköltségét állította össze *Tranger József*, a magyar grafikai ipar egyik kiváló reprezentánsa. Ebben a rezsioösszeállításban szerepelt egy tétel: »Szaklapok előfizetése évi 8000 korona«.

Ezt a tételt úgy állította be, mint — tegyük fel — a fát, szenet, világítást, mert amilyen természetesenek találta az üzemhelyiségek fűtését és világítását, éppen olyan elkerülhetetlennek tartotta a szaklapok járatását. *Tranger* vezérigazgató úrnak valószínűleg az a tapasztalata, hogy a nyomda-vállalatot nem lehet jól vezetni, ha nincsen tisztában a legújabb technikai újításokkal, sokszorosító eljárásokkal, szedéstechnikai iránnyal, meg ha időről időre nem értesül arról, hogy merre és hol fedezheti legjobban és leggyorsabban anyag-szükségeit.

Ezt a felfogást teljes egészében osztjuk, nem is tudunk elképzelni jól és korszerűen vezetett nyomdaüzemet, amelynek vezetői nélkülözhetnék a szaklapok és egyéb szakirodalom hasznos útmutatásait, mert ha igaz, hogy »a jó pap holtig tanul«, úgy százszorosan igaz az, hogy a jó nyomdásznak is holtig kell tanulnia. Alig egy-néhány olyan iparág létezik, amelynek technikája olyan szakadatlanul folytonos fejlődésnek, terjeszkedésnek örvendene, mint a grafikai ipar s még ennél a csekélyke számnál is kevesebb azoknak az iparágaknak a száma, amelyeknek korszerű fejlődése a művészeti és technikai tudományok fejlődésének oly nagy mértékben volna alárendelve, mint éppen a mi iparunk. A grafikai ipari technika fejlődéséről pedig csakis a szaklapokból

értesülhetnek mindazok, akik súlyt is helyeznek arra, hogy a rájuk bízott üzemet a kor követelményeinek megfelelően, a technikai fejlődésnek tehetség és mód szerint gyengébb vagy erősebb kiaknázásával emeljék magasabb nivóra.

Nyomdaink tulajdonosai vagy igazgatói közül azonban csak kevesen látják be a fentiek igazságát és szükségszerűségét. A magyar nyomda-tulajdonosok és vállalati igazgatók — számuk közel jár az ezerhez — alig tíz százaléka fizet elő a *Magyar Grafikára*, és bizonyos, hogy ez a tíz százalék nem sokkal emelkedne, ha hozzászámítanók a külföldi szaklapokra előfizetők számát is.

Ez a szám alaposan rációfól *Tranger* vezérigazgató úr 8000 koronás tételét előhívó felfogásra, s főként azt bizonyítja, hogy a mi nyomdatulajdonosainkat nem érdekli a szakma technikai fejlődése, hogy nem sokra becsülik a szakmafejlesztés és szakmai oktatás szolgálatában álló szaklapokat.

Aki tudja, hogy külföldön a legkisebb nyomda-üzem tulajdonosa is igen nagyra tartja a szakirodalom útján való állandó tájékozódás fontosságát, méltán csodálkozna munkaadóink részvételenségén. Pedig ezen nem kell csodálkozni, mert hiszen a magyar nyomdák tulajdonosainak túlnyomó része nem tanult nyomdász, aki természetesen nem is tudja kellőképp értékelni a magyar szakirodalom és ezzel együtt a szakmafejlesztés különösen nagy fontosságát.

A nem tanult nyomdafőnökök — különösen ezek tartják távol magukat a szaklapok előfizetésétől — talán úgy is gondolkoznak, hogy ők szaktechnikai ismeretek nélkül is megélnék. Akárcsak a fa az erdőben. De míg a fa lombot ereszt,

nehogy a zápor, a szélvihar lehordja a hegyoldalról az őt éltető talajt, addig a mi munkaadóinknak ez a része teljesen megfelelkezik arról, hogy a magyar grafikai iparágakra oly nagy fontosságú szakirodalmat támogassa, erősítse, mert hazánkban — fájdalom — ez az egyedüli útja a szakmafejlesztésnek s főként a munkások szakbeli továbbképzetésének.

Azt, hogy a szakmabeli ismeretek bővítése nemcsak a munkások, hanem nagyobb mértékben a munkaadók érdeke, nemcsak mi, hanem a nyomdatulajdonosok is nyíltan beismerték. Tehát igen jól tudják, hogy a tanultabb munkás teljesítményének mennyisége és minősége nagyobb és jobb s ebből a mai szomorú viszonyok között elsősorban a munkaadónak, másodsorban az ország nyomdaiparának lehet haszna.

Munkaadóelőfizetőink támogatása az adott körülmények között nem sokat jelent, de a tömegesebb előfizetés nagyban hozzájárulhatna ahhoz, hogy munkáselőfizetőinknek nyújtott eddigi ötven százalékos kedvezményt felemlithetnők, s ezáltal lapunk megszerzését nekik megkönnyítenők, hiányos szakmai ismereteik gyarapításához hozzásegítenők.

Az intenzívebb támogatás kívánalmát támasztjuk a magyar grafikai szaküzletekkel, gépgyárakkal, betüöntödével, festék- és papírgyári kép-

viseletekkel, egyszóval mindazon cégekkel szemben, amelyeknek üzletköre több-kevesebb mértékben a grafikai és rokoniparok üzemeinek felszerelésére és nyersanyagokkal való ellátására terjed ki. *Nekik is érdekük a magyar szakirodalom támogatása, mert — ismétljük — ma csakis a szakirodalom, a szaklap az egyedüli út, amely szakmabeli iparágak fejlesztéséhez és fellendítéséhez vezet. A felsorolt cégeknek, a nyomdatulajdonosoknak egyaránt érdekük, hogy a magyar nyomdai munkás jól tudjon dolgozni. Kár az új betűre költött összegért, ha a szedő nem képes annak szépségét modern és hibátlan formában érvényre juttatni; idő előtt megy tönkre a gép, ha szakszerűtlenül kezelik, ennek ódiuma nagy részben visszahárul a gépet előállító gyárra; a festékre is csak ráfognak, hogy rossz, ha nem sikerül a nyomás, a papírra még inkább, pedig ugyebár tudjuk, hogy a legrosszabb anyaggal is lehet jó munkát produkálni, ha ez az anyag hozzáértő ember kezébe kerül.*

Hozzáértő emberré avatni minden munkást: ez a magyar szakirodalom feladata, ezt a feladatot becsülettel teljesíti is, amivel szemben jogosan kívánhatjuk, hogy megértő támogatásra leljünk azon az oldalon, amely három évi intenzív felvilágosítás után sem akarja felfogni a nyomtatott betűvel való szakoktatás óriási jelentőségét.

A MAGYAR HELYESÍRÁS

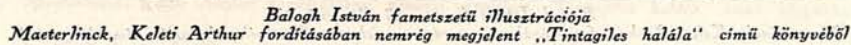
ÍRTA SZILÁGYI JÓZSEF

Az elmúlt esztendőben történt néhány lépés, amely az egységes nyomdai helyesírás szempontjából figyelmet érdemel. A Budapesti Korrektorok és Revizorok Körének választmánya bizottságot küldött ki a kérdés előkészítésére néhány hónappal ezelőtt. Közben azonban nemcsak az Akadémia adta ki az ismeretes új helyesírási szabályait, hanem Balassa József nyelvtanár úr is elkészítette kis szójegyzékes munkáját Az Est megbízásából. Alig estünk át azon a meglepetésen, hogy akadt Budapesten három olyan nyomda és különösen három olyan napilap, amely hajlandónak mutatkozott a hosszú í, ú és ü betűk szedetésére, ismét alkalmunk nyílt a csodálkozásra. Ez az újabb meglepetés akkor ért bennünket, mikor a közoktatásügy minisztere hatályon kívül helyezte az úgynevezett Wlassics-féle helyesírást, és egyúttal életbeléptette a Wlassics-féle helyesírás alapján készült új akadémiai ortográfiát. Az egységes nyomdai helyesírás szempontjából ezek mind igen értékes és jelentős lépések, de egyik sem olyan, amely

magát az egységességet jelentené. Az egységesség felé egyelőre csak törekszünk. És ebben a törekvésünkben legközelebb van hozzánk Balassa tanár úr, aki nem egy esetben adta már a tanubizonyosságát, hogy a kérdést a mi érdekünkben is szükséges megértéssel tudná dűlőre vinni. Az ismert három napilap és három nyomda részére készült helyesírási füzetten kívül ilyen tárgyú előadással is igyekezett az ügy hasznára válni, azonkívül pedig legutóbb a Magyar Grafika hasábjain is elmondta a kérdésről a véleményét. Ezen a három alapon helyezte el a maga fölfogását, amelyre az ügy érdekében csak néhány igen szerény észrevételt óhajtok megkockáztatni.

Már volt alkalmunk annak az elismerésére, hogy a tanár úr alapelvei csaknem minden tekintetben alkalmasak a kérdéses munka elkészítésére. Csupán az az egy észrevétel akadt, hogy vajjon helyes-e a fonetikus helyesírásnak az a tág alkalmazása és értelmezése, amely napjainkban annyi félreértésnek, ingadozásnak és szembeszökő következetlenségnek a kútforrása.

ingadozásokra és bizonytalanságokra vezet, nemcsak kiszámíthatatlanok a következményei a nyelv fejlődése szempontjából, hanem azonkívül összeférhetetlen is a magyar nyelv természetrajzával. Másutt már utaltam rá, hogy a kiejtésnek milyen kiváló és széles kiterjedésű szerepe van például a szavak összeírásánál. Gyakorlati korrektor előtt nem újság, hogy a *nagyrész*t analógiájára újabban a *nagyrész* is szerephez jutott, ha talán ma még nem is általánosságban. És csak idő kérdése, hogy mikor már jól belelovalták magukat magyarjaink ebbe a »fonétikus« helyesírásba, akkor azután a jó öreg logika számlájára a *kisrész* is divatba kerüljön. Meggyőződéseim és megfigyeléseim szerint így születtek a magyar nyelv sajátosságával ellenkező újabb keletű összetételek, amelyek ma már annyira átivódtak a »nyelvérzékünkbe«, hogy csak erőlyes mozgalommal lehetne valamit az ügyön segíteni. (A kikerülhetetlen névszós összetételek persze más lapra tartoznak. De hangsúlyozhatjuk, hogy a három-négy-öt szóból alkotott, sült németiségre valló ilyen durva erőszakoskodások is hozzájárulnak nyelvünk csúffátévééséhez. Ám ezeknek legalább megvan az a mentségük, hogy a helyesírás nem segíthet rajtuk, mert ezek a stilisztika hatáskörébe tartoznak.) Hogy a fonétikára támaszkodó helyesírás milyen ingataggyá és következtelenné teszi az amúgy is nehéz szóösszetételeket, az rögtön megvilágosodik előttünk, mihelyt néhány órára korrektori asztalhoz ülünk. Nyakra-főre találkozunk az ilyen összetételekkel: *tudniillik*, *hadiipar*, *hadijog*, *háziipar*, *háziinyúl*, *háziúr*, *házi-sapka*, *helyicsoport*, *helyibizottság*, és így tovább, vagy — a fonétika szent nevében — : *satöbbi*. Sajnos, a gyakorlatban magam is csak ezen a csapáson tartok, mert — hiába — sok lúd mégis csak disznót győz. De most, mikor arról van szó, hogy egységet teremtsünk, nem állhatom meg tiltakozás nélkül. Ha ez a fonétikus

és *hadi fölszerelés* éppen úgy megtalálják a maguk híveit, mint ezeknek az egy szóba írott alakjai. A *házi-sapka* mellett igen szépen megfér a *házi tolvaj*, a *háziúr* mellett a *házi ügy*. A *helyi bizottság* és *házi pénztáros* két szóban is, egyben is használatos. Ugyanígy vagyunk a mellékeves főnevekkel és a határozatlan számnevekkel járó összetételekkel is. Újabb időben ugyanis mindig több és nagyobb beavatkozást engedtünk a filozófiai szörszálhasogatásoknak, amelyek nem nyelvtani alapon indulnak el, hanem ilyen megállapításokat tesznek: a *fehérház* és *fehér ház* között éppen úgy nagy különbség van, mint a *zöldasztal* és *zöld asztal*, vagy pedig a *feketelista* és *fekete lista* között. Pedig ha hasonló filiszteres észjárással és nem nyelvtani logikával döntenénk minden ilyen kérdésben, akkor például az *a* vagy az névelőt is úgy kellene írunk, hogy mindegyik megkülönböztethető legyen az *a* vagy az mutatónévmástól. Vagy ott van az *ár* szó. A magyar nyelv három, sőt négy jelentőségben is ismeri ezt a szót. Hát csak nem akad olyan »filozófiaí« gondolkozás, amely az egyik *ár*-at egy *r* betűvel, a többit meg kettővel, sőt hárommal írja, hogy különbséget tegyen egyik és a másik *ár* között! Ha valamely mondat félreértésre adhat alkalmat, akkor nem a helyesírás a hibás, hanem az író, aki nem gondoskodott világosabb szövegről. A fonétikai alapon összeírt szavaknál különben nem is abban rejlik a veszedelem, hogy egyik vagy másik esetben összeírjuk a szavakat, amelyek külön írva sem lehetnek helytelenek. A baj és a kiszámíthatatlan következmény inkább az, hogy az emberek helytelen analógiákkal olyan szokásokat teremtenek az idők folyamán, amelyekkel később mint általánosan elterjedt gyakorlattal kell számolnunk. Annak a mintájára például, hogy *kétezer* vagy *százmillió*, újabban derűborúra olvashatunk ilyen összetételeket: *sokszáz, néhánymillió, többezer*. Ez a divat nem egészen a fo-

nétika bűne, de mindenesetre ez is óvatosságra int bennünket az összetett szavak kultiválásánál. Persze se vége, se hossza az ilyen természetű példáknak. A megalkotandó egységes nyomdai helyesírásnak el kell döntenie, hogy miért *félév* a helyes, és miért *két év* vagy *negyed év*, miért *szabadípar* és *szabadsajtó*, de miért *szabad művészet*. Foglalkoznia kell a *hetibérrel* és *napibérrel*, a *heti keresettel* és *napi keresettel*, a *kézisajtóval* és *kéziszedővel*, a *kézi gránáttal* és *kézi bombával*. A fonétikus helyesírás mellett ezek az ingadozások sohasem szüntethetők meg, — mert maga a kiejtés megbízhatatlan alap. A fonétikus írásmód mellett még a legkivételesebb nyelvérzék is zavarba eshetik. Ennek igazolására csak a közelre és távolra mutató névmásokkal történő összetételekre utalunk (ezévből, etekintetben, ecélből, acélből, azévből, aziránt, erészben). Aztán nem utolsó az érdekeségek között az ilyesmi sem: *Világosság-nyomda*, *Világosság-könyvnyomda*, *Világosság-cég*, *Legyen Világosság-cég*, *Horváth-cég*, vagy *Gerő és Horváth-cég*. Az utóbbi idők fonétikus csodabogaraik között ma már minden föltűnés nélkül húzódnak meg ezek a lehetetlenségek is: *kétszázalék*, *sokhelyütt*, *néhányízben*, *többízben*, *sokízben*, *háromízben*, *középosztály*, *alsóosztály*, *felsőosztály*, és így tovább.

Ha a szertelenségekbe csapó és korlátokat nem ismerő fonétikus írásmódnak csak az összetett szavakra vonatkozó káros hatásait tekintjük, már akkor is vissza kell rettennünk az eddigi gyakorlattól. Pedig más bajok is vannak. Olyan bajok, amelyek csak a kiejtésre támaszkodó írásmód mellett harapódzhatnak el annyira, mint az például az összetett szavaknál tapasztalható. A nyelvtani szabályokra alapozott helyesírásnál ez a hallatlan ingadozás és zűrzavar megszűnnék, vagy legalább is tűrhető mértékre szállna alá. A fonétikus helyesírás túltengésének rovom föl azt a Balassa tanár úr támogatta törekvést is, amely a félreérthetetlen nyelvtani szabályokkal szembehelyezkedve, bizonyos szavak megcsonkítására vállalkozik. Arról van szó, hogy a *lenn*, *fönn*, *benn* vagy *künn* igekötőket mássalhangzó előtt csak egy *n*-nel írjuk. Tehát: *fönnálló*, de: *fönnhagyott*. Az indokolás az, hogy a magyar nyelvben a mássalhangzók megleghezős szabályos változatosságban következnek egymás után, ahol tehát mód van rá, kerüljük a mássalhangzók torlódását, mert ez emeli a nyelv »műszakáját«. Meggyőződésem szerint ez az álláspont több szempontból is tarthatatlan.

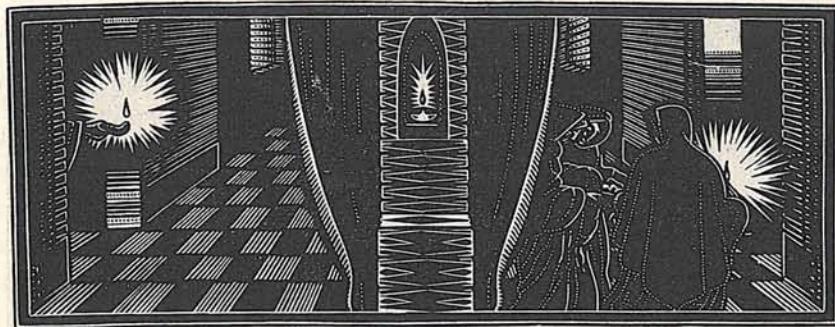
Ezek között első helyen kell említenem az egységesítést, amelyért éppen most küzdünk és amelynek egyik legmegátalkodottabb kerékkötője a fonétika. Mert igaz ugyan, hogy a *fönnálló* szóban az *n* kettősen hangzik, a *fönnhagyásnál* pedig ez nem érezhető ilyen föltűnően, de miért éppen az *n*-végű igekötőknél kell ezt a csonkítást véghezvinnünk? Csak két összehasonlítást teszek. Az *itthagytott* és *otthagytott* nyelvtani szempontból teljesen azonos a *fönnhagyott* szóval.

És ha jogos az a törekvés, hogy a mássalhangzók torlódását kerülnünk kell, akkor miért nem írunk így: *itthagytott*, *otthagytott*? Hiszen ha indokolt és elfogadható lenne a mássalhangzók torlódásának az ilyen kikerülése, akkor ennek ész-

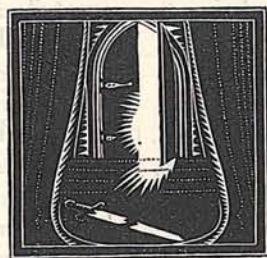
szerűen csak az lehetne a következménye, hogy *váltakarót*, *jobbpartot*, *tolszárat* írjunk, nem is beszélve a még jó néhány folytatásról. De ha teljesen figyelmen kívül hagyjuk is az összetett szavakat, akkor is baj van. A legnagyobb hiba mindenesetre az, hogy még a fonétikus fölfogás sem teszi indokolttá a kérdéses szócsonkításokat. Mert igen könnyen tagadásba vehető, hogy például a *fönnhagy* szóban csak egy *n*-et érzünk. (Én például itt éppen úgy érzem a két *n*-et, mint az *orrhegy* szóban a két *r* betűt.) Vannak a magyar nyelvben sokkal szembetűnőbb mássalhangzós torlódások. Például: *hordd* el magad, magához *vonzza*, *játssza* el a szerepét, hogyan *pedzzem* a dolgot, *metssze* el a torkát, *pénzzel*, *miénkkel*. És így tovább a végtelenségig. Ezekben a dült betűkkel szedett szavakban sokkal kevésbé hangzik annyi mássalhangzó, mint a kérdésesekben. És — igen helyesen — mégsem fosztjuk meg őket a nyelvtan szerint járó tartozékaiktól. Igaz: a szócsonkítás hívei hivatkozhatnak a *benfentes* és *fenséges* szavakra, amelyek ugyan csak ebbe a sorozatba tartoznak. Ámde inkább egyez-

zünk bele ezekbe a kivételekbe a *származás elhomályosulása* címén, semhogy fölforgassuk az egész helyesírást, és esetleg helytelen irányba tereljük annak a fejlődését. Mert nézzünk csak szembe közelebbről ezzel a törekvéssel. Van-e talán valamilyen tudományos alapja a kérdésnek? Mi történik voltaképpen a tárgyalt szócsonkításkor? Ha az említett igekötőket bármilyen szóval összekötjük, mindössze három mássalhangzó kerülhet csak egymás mellé, már pedig a magyar

nyelvben az ilyen szavak nem tartoznak a múzeumi ritkaságok közé. Akár képzett vagy ragozott szavakat veszünk tekintetbe, akár pedig összetetteket —

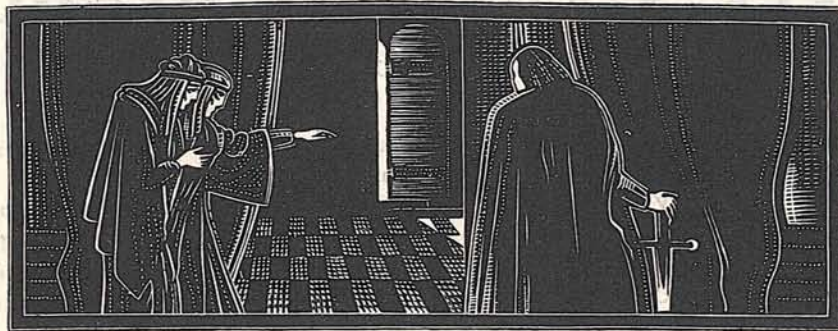

Balogh István fametszeti illusztrációja Maeterlinck, Keleti Arthur fordításában nemrég megjelent „Tintagiles halála” című könyvéből

Balogh István fametszeti illusztrációja „Tintagiles halála” c. műből

mint amilyenekről különben is szó van —, az eredmény mindenképpen az, hogy a három egymás mellé kerülő mássalhangzó csupán kisebbségben van az egy és két mássalhangzóval szereplő szavakkal szemben. Tehát sem gyakorlati, sem nyelvészeti szempontok nem teszik indokolttá a *lenn*, *fönn*, *künn* és *benn* szavak megcsonkítását, mert a három egymás mellé kerülő mássalhangzó másutt is kikerülhetetlen. A nyelv »muzsikája« különben sem az írással jut kifejezésre, hanem a *kiejtés-sel*. A kemény szlávnyelvekben például hiába találnának föl olyan írásmódot, amely egy vagy két betűvel több mássalhangzót fejezne ki, az élő beszédben mégis mindig ropogósnak a mássalhangzók.

Balogh István fametszetű illusztrációja
Maeterlinck, Keleti Arthur fordításában nemrég megjelent „Tintagiles halála” című könyvéből

A kiejtés alapján beszélnünk kell a magyarosan írandó idegen szavakról is. Azt hisszük azonban, hogy ennél a kérdésnél némi kis félreértésről van szó. Ha ugyanis Balassa tanár úrnak a Magyar Grafikában megjelent cikkét összehasonlítjuk a körünkben tartott előadásával, akkor nem látjuk tisztán a kérdésben elfoglalt álláspontját. Különösen ha Az Est részére készült kis szabályzatot is figyelembe vesszük, a magyarázat okvetlenül kíváncsnak látszik. A magyarosan írt szavak hosszú *i*, *ú* és *ü* betűjére gondolunk. A mi álláspontunk az, hogy ezeknek az eddig számúzott hosszú magánhangzóknek az alkalmazásával a lehetőséghez képest csínján kell bánnunk, ha nem akarjuk az egész mozgalom sikerét kockára tenni. Erre az állásfoglalásra nemcsak komoly technikai nehézségek késztetnek bennünket, hanem maga az a tény is, hogy szedőinknek meglehetősen hosszú gyakorlatra lesz szükségük, amíg megszokják ezeket a magánhangzókat. Vannak tehát célszerűségi szempontok, amelyek mérsékletre intenek bennünket éppen az ügy érdekében. Balassa tanár úr tett is olyan kijelentéseket az említett előadásában, amelyek után remélhetjük, hogy a magyarosan írott idegen szavaknál nem ragaszkodik a hosszú *i*, *ú* és *ü* betűkhöz, hogy ezzel is könnyítsünk az egységes helyesírás sorsán. Viszont az e lapokban közölt cikkében azt olvassuk, hogy a magyarosan írott idegen szavakban is alkalmaznunk kell a kérdéses betűket. Ez az ellentmondás onnan származhatik, hogy a Magyar Grafikában közreadott értekezés kézírata korábban születtet meg, mint az előadás, amely előtt tájékoztattuk a tanár urat az említett nehézségekről. A nyomdáknak is elég nyomós érdekeik fűződnek hozzá, hogy az előadáson kifejezett szándék jusson

megvalósuláshoz. Semmi okunk sincsen tehát annak a kétségbevonására, hogy Balassa tanár úr végérvényesen is megbarátkozik az itt kifejezett kívánsággal. Sőt úgy érezzük, hogy az ügynek ugyancsak hasznára válnék, ha a *telefon*, *vagon* és a többi ilyen idegen szavakból is számúzná a hosszú *ó* betűket, hogy az esetleg támadható ellenzéknek ezzel is kevesebb anyagot szolgáltatassunk. Ez azért is könnyen megtehető, mert hiszen ezeket a hosszú *ó* betűket senki sem firtatta. Az olyan természetű újításoktól egyáltalán tartózkodnunk kellene, amelyek fölösleges vitákat szülhetnek. Az első kiadásnál ez bizonyára igen figyelemreméltó szempont.

A fonetikával kapcsolatos észrevételekből talán elég is volt.

De egyéb tekintetben alig is akad mondanivalónk. Ismételjük: amit Balassa tanár úr a megalkotandó egységes nyomdai helyesírásról írt és mondott, azt általánosságban csak helyeselhetjük. Az említettkén kívül legföljebb még csak két körülményre utalhatunk, de nincsen kizárva, hogy itt is csak tévedésről van szó. A Magyar Grafikában közölt értekezés szerint »az idegen betűk közül megtartjuk a *ch*-t és *x-et*«. Az egységesség szempontjából ez jó és kifogástalan állásfoglalás. Amin mi mégis fönnakadunk, az Az Est szójegyzékében szereplő *egzaltált*, *egzámen*, *egzaminál*, *egzekúció* és *egzekvál* szavakra vonatkozik. A másik észrevétel is Az Est részére készült kis szabályzattal van kapcsolatban. A szójegyzék szerint *játsszon* a helyes. Az *ikes* igékre vonatkozó egyéb intézkedést sehol sem látunk. Ebben az egy tekintetben tehát meglehetősen tájékozatlanok maradtunk. Az *ikes* igék ragozása — szerintem — az irodalmi nyelvben fönn tartandó. Hogy a közönséges beszédben nem értenek a használatához, az hiba, de nem ok az *ikes* igék mesterséges elemésztéséhez. A parasztok

Balogh István fametszetű illusztrációja „Tintagiles halála” c. műből

szeszélyes nyelvhasználata sem lehet irányadó, mert igaz ugyan, hogy náluk én *dolgozok*, de viszont azt mondják: *gyűj-jék* kend ide, holott a *jön* nem *ikes* ige. Az Est szójegyzéke szerint a *játsszik* ige a parancsolómód jelen idejében, az egyes szám harmadik személyében, az alanyi ragozásban: *játsszon*. Az egységes nyomdai helyesírás kérdése nélkül is rendkívül érdekes az ezzel adódó probléma. Mert ha a *játsszon* azt jelenti, hogy ezután az *ikes* igéket is úgy ragozzuk, mint a többit, akkor ennek az a következménye, hogy a többi ragozási alakok is mind megváltoznak. A jelentőmód jelen ideje a három első személyben —

Elvállalja bányák, falvak, fűrésztelepek, malmok és gazdaságok villanyvilágítással való felszerelését, víz- és gázszerelést. Villanymotorok, transzformátorok ujonnan való tekereselését.

»Technika« általános műszaki vállalat

rt

TELEFÓNSZÁM: 109

SZATMÁRNÉMETI
KÁROLY KIRÁLY ÚT

56

Robbanó motorok és gazdasági gépek szakszerű javítása, valamint bármilyen mechanikai munkát elvégez. Villanymotorok, dinamók és transzformátorok bármilyen Voltra állandóan raktáron.

SAJÁT HÁZÁBAN

1. példa

Szedte: Lombár László

Szakszerű felvilágosításokkal díjmentesen szolgálunk

»TECHNIKA« ÁLTALÁNOS MŰSZAKI VÁLLALAT

RT

T

Elvállalja bányák, falvak, fűrésztelepek, malmok és gazdaságok villanyvilágítással való felszerelését, víz- és gázszerelést. Villanymotorok, transzformátorok, dinamók ujonnan való tekereselését.

Robbanó motorok, gazdasági gépek szakszerű javítása, valamint bármilyen mechanikai munkát végez. Villanymotorok, dinamók és transzformátorok bármilyen Voltra állandóan raktáron.

SZATMÁRNÉMETI
KÁROLY KIRÁLY ÚT 56
TELEFÓN 109 * SAJÁT HÁZ

Terveket és költségvetéseket szíves érdeklődésre a legrövidebb időn belül adunk.

2. példa

Szedte: Lombár László

»TECHNIKA«

ÁLTALÁNOS MŰSZAKI VÁLLALAT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Elvállalja bányák, falvak, fű-
résztelek, malmok, gazdasá-
gok villanyvilágítással való fel-
szerelését, víz- és gázszerelést.

Villanymotorok, dinamók, transzformátorok ujonnan való teker-
cselését. Robbanó motorok, gazdasági gépek szakszerű javítása,
valamint bármilyen mechanikai munkát végez. * Villanymotorok,
dinamók és transzformátorok bármilyen Voltra állandóan raktáron.

SZATMÁRNÉMETI KÁROLY KIRÁLY ÚT 56 * SAJÁT HÁZ * TELEFÓNSZÁM 109

5. példa

Szedte: Lombár László

Szakszerű felvilágosításokkal készségesen szolgálunk

»TECHNIKA«
ÁLTALÁNOS MŰSZAKI
VÁLLALAT
RT

SZATMÁR-
N É M E T I
KÁROLY KIRÁLY ÚT
SAJÁT HÁZ

56

Elvállalja fűrészte-
lek, bányák, fal-
vak, gazdaságok és
malmok villanyvi-
lágítással való fel-
szerelését, víz- és
gázszerelést. Vil-
lanymotorok, dina-
mók, transzformá-
torok ujonnan való
tekerelését. Rob-
banó motorok és
gazdasági gépek
szakszerű javítása,
bármely mechanikai
munkát végez. Vil-
lanymotorok, dina-
mók, transzformáto-
rok bármely Voltra
állandóan raktáron

TELEFÓN 109

Terveket és költségvetéseket szíves érdeklődésre azonnal küldünk

6. példa

Szedte: Lombár László

»Technika«

Szatmárnémeti
Károly király út 56
Saját házában

Általános Műszaki Vállalat Rt.

Elvállalja bányák, falvak, fűrésztelek, malmok és gazdaságok villanyvilágítással való felszerelését, víz- és gázszerelést. Villanymotorok, dinamók, transzformátorok ujonnan való tekercselését. Robbanó motorok, gazdasági gépek szakszerű javítása, valamint bármilyen mechanikai munkát elvégez. Villanymotorok, dinamók és transzformátorok bármilyen Voltra állandóan raktáron.

109

7. példa

Szedte: Lombár László

SZATMÁRNÉMETI

SZAKSZERŰ FELVILÁGOSÍTÁSOKKAL DÍJMENTESEN SZOLGÁLUNK

»TECHNIKA« ÁLTALÁNOS MŰSZAKI VÁLLALAT R-T
SZATMÁRNÉMETI * KÁROLY KIRÁLY ÚT 56 SAJÁT HÁZ

SZAKSZERŰ ÜZEMI

TERVEKET, KÖLTSÉGVETÉSEKET SZÍVES ÉRDEKLŐDÉSRE LEGRÖVIDEBB IDŐN BELÜL ADUNK

TELEFÓNSZÁM
109
Elvállalja bányák, falvak, fűrésztelek, malmok és gazdaságok villanyvilágítással való felszerelését, víz-, gázszerelést. Villanymotorok, transzformátorok, dinamók ujonnan való tekercselését. Robbanó motorok, gazdasági gépek szakszerű javítását, bármilyen

mechanikai munkát. Villanymotorok és dinamók, továbbá transzformátorok bármilyen Voltra állandóan raktáron vannak,

8. példa

Szedte: Steiner Béla

BIROUL CENTRAL DE PLASARE AL
ANGAJATILOR DIN OTELE, RESTAURANTE SI
CAFENELE DIN ARDEAL SI BANAT

ERDELYI ÉS BÁNÁTI SZÁLLODAI, ÉT-
TERMI ÉS KÁVÉHÁZI ALKALMAZOTTAK KÖZ-
PONTI MUNKAKÖZVETÍTŐ IRODÁJA

CLUJ (KOLOZSVÁR) STR. IULIU MANIU (SZENTEGYHÁZ UCCA) 8

9. példa

Szedte: Topits Béla

TIPOGRAFIA
KÖNYVNYOMDA

B

O

R

O

S

MARE DEPOSIT DE HARTIE SI IMPRIMATE

PAPIRKERESKEDÉS ÉS NYOMTATVÁNYRAKTÁR

CLUJ (KOLOZSVÁR) STR. REGELE FERDINAND

NOLT WESELÉNYI MIKLÓS UCCA) 2. SZÁM

TELEFÓN 10-83

10. példa

Szedte: Schwarz Ottó

CLUJ. KOLOZSVÁR.
STRADA IULIU MANIU
24

BIROUL CENTRAL DE PLASARE
AL ANGAJAȚILOR DIN OTELE, RESTAURANTE
ȘI CAFENELE DIN ARDEAL ȘI BANAT

☆
ERDÉLYI ÉS BÁNÁTI SZÁLLODAI
ÉTTERMI ÉS KÁVÉHÁZI ALKALMAZOTTAK
KÖZPONTI MUNKAKÖZVETÍTŐ IRODÁJA
☆

CLUJ. KOLOZSVÁR.
SZENTEGYHÁZ UCCA
24

11. *példa*

Szedte: Steiner Béla

TELEFON NR 10 - 83

TELEFÓNSZÁM 10-83

**B
O
R
O
S**

MARE DEPOSIT DE HARTIE SI
IMPRIMATE

PAPÍRKERESKEDE
RAKTÁR

CLUJ (KOLOZSVÁR) STR. REG. FERDINAND NR 2
(VOLT WESSELÉNYI MIKLÓS UCCA)

12. *példa*

Szedte: Lombár László

KÖNYVNYOMDA * STAMPARIJA

KÖNYVKÖTÉS ZET * KNJIGOVEŽA

**BRAĆA HORVAT
HORVÁTH TESTVÉREK
SUBOTICA**

TRUMBIĆEVA ULICA BROJ 2
PREKO PUTA OD GIMNAZIJE
A GIMNÁZIUMMAL
SZEMBEN

*

13. példa

Szedte: Schwarz Ottó

TELEFON ČÍSLO 90. SZÁM

LÁNYIE

OBCHODNÁ KANCELÁRIA, PROSTREDKU,
JE KUPU, PREDAJ A PRENÁJOM, DOMOV
A STATKOV, PROTOKOLOVANÁ FIRMA

INGATLANFORGALMI IRODA, KÖZVETIT
MINDENNEMŰ HÁZ- ÉS BIRTOKVÉTEL,
BÉRLET ÉS ELADÁST, BEJEGYZETT CÉG

REALITÄTEN - KANZLEI, VERMITTELT
KAUFE UND VERKÄUFE, HÄUSER, GÜTER
GUTSPACHTUNGEN, PROTOKOLL, FIRMA

NITRA

MOSTNÁ, ULICA 8 ČÍSLO
NYITRA, HÍD UCCA 8. SZÁM

14. példa

Szedte: Lombár László

**BRACA
HORVAT**

**ŠTAMPARIJA
KNJIGOVEŽA
SUBOTICA**

TRUMBIĆEVA ULI-
CA, BROJ 2. PREKA
PUTA OD GIMNAZIJA

HORVÁTH TESTVÉREK

KÖNYVNYOMDÁJA ÉS KÖNYVKÖTÉSZETE

SZABADKA SUBOTICA TRUMIBĆEVA ULICA 2. SZÁM
A GIMNÁZIUMMAL SZEMBEN

15. példa

Szedte: Lombár László

L Á N Y I E.

OBCHODNÁ KANCELÁRIA. PROSTREDKUJE KUPU, PREDAJ
A PRENÁJOM DOMOV, STATKOV, PROTOKOLOVANÁ FIRMA.

NITRA, MOSTNÁ ULICA Č. 8

INGATLANFORGALMI IRODA. KÖZVETÍT: HÁZ- ÉS BIRTOK-
VÉTEL, BÉRLETET ÉS ELADÁST. TÖRV. BEJEGYZETT CÉG.

NYITRA, HÍD UCCA 8. SZÁM

REALITÄTEN-KANZLEI, VERMITTELT: HÄUSER, GÜTER, GUTS-
PACTHUNGEN. KÄUFE UND VERKÄUFE. PROTOKOLLIERTE FIRMA.

T E L E F O N 9 0

16. példa

Szedte: Schwarz Otto

lás után következnek. A 8. példánál a fősoroknak a köznapitól eltérő elhelyezésében kerestem és találtam meg ugyanezen szöveg nyolcadik megoldását.

Hamár most összehasonlítjuk e négy melléklet nyolc példáját, egész biztosan rájövünk arra a lehetőségre is, hogy a négy levélfej mintájára további négy cégjegyet s viszont a négy cégjegy mintájára további négy levélfejet tudunk alakítani. Hogy hány variánst lehetne összehozni a bemutatott nyolc megoldás egyes részleteinek lekopírozása és több ilyen részlet összehangolása által, azt hamarosan meg sem lehet állapítani.

A 9. és 11. példák egy kétnyelvű levélfej kétféle megoldását adják. Mind a kettő az egyszerűbb munkák közé sorolható és egyben arra is alkalmas, hogy a további variációkat könnyen elképzelhessük. Így a 9. példa egy további hasonló megoldása lehetne a jobb- és baloldali 3–3 sornak egyenes sorokban, az alsó hullámosan ívelt sornak két egyenes, vagy a vignetta körül hajló alakban való kiképzése. A 11. példánál viszont egy további jó megoldást kapunk, ha a román szöveget hajlítottnak, a magyar szöveget pedig egyenes sorokban képzeljük el. A kétoldali helynévsorok persze ebben a kompozícióban is változatlanul ívelt sorok maradnak, miután ez az alakítás felel meg leginkább a vignetta rajzbeli kiképzésének.

A 10. és 12. példák reklámlapokat ábrázolnak. A 10. példa szokatlanabb, de jó reklámhatású megoldás; utánzására ritkán adódik alkalom, mert ilyesmihez megfelelő szöveg kell s főként az, hogy a névszó betűi lehetőleg egyforma kiterjedésűek legyenek. A 12. példa utánaszédéséhez nem kell ez a sarkalatos feltétel, sőt akkor is utánaszédhető, ha a jobb- és baloldali részsütös sorok szövege nem egyforma kiterjedésű.

A 13. és 15. példa ismét levélfeje. Az előbbi teljesen középponti, szimmetrikus elrendezésű, a legtöbb gyakorlati munkánál felhasználható; a 15. példánál már számoltam azzal, hogy a horvát nyelvű szöveg kisebb terjedelmű s ezért ezt rövid sorokra fogva egy tömbben oldalt állítottam, míg a magyar szöveget 3

hosszú sorban egyensúlyozásként eresztettem ki a jobboldal irányában. A két szöveg közé ékelt részsütös vonal azután egybekapcsolja s egységesíti a két részből álló levélfejkompozíciót. Ez a megoldás természetesen csak kurzív betűk felhasználásakor előnyös, antikva betűk alkalmazása esetén a dülő megoldás helyett egyenes sorcsoportok alakíthatók, de ez esetben az összekötő vonal más elhelyezést kívánna.

A 14. és 16. példák színes hirdetések (ujságmappába). A háromnyelvű szöveg csoportosítása a 16. példánál egyszerű, érdekessé csak a fősorokkal való tagolása teszi s reklámszerűségét a négy vignetta adja meg. A 14. példánál a feltűnést egészen más eszközökkel kerestem. A három egyforma kockára osztott felület középső mezőnyében szorul a szöveg és a mellékszöveg hármas csoportjának nem köznap elhelyezése s a fősorokkal való egybefoglalása adja meg az elérni kívánt érdekességet, amely alkalmas arra, hogy az olvasó figyelmét magára vonja.

Végül pedig utalnom kell az e havi fedőlapra, mint olyanra, amely iskolapéldája a más munkák tanulmányozásából leszűrhető variációknak. Olvasóink bizonyára emlékeznek még a tavalyi karácsonyi szám fedőlapjára. Ennél egy csillag iriszfényében áll a fedél szövege, a mostaninál viszont lapunk egyik szignetjének sugárkörében. De míg a karácsonyi szám fedelének kompozícióján a háromszögű foltkiképzés az uralkodó, mert a sötétebb háttér, a fényzőn egyaránt ily alakúak, sőt a szöveg kiképzése is a háromszög felé tendál, addig a mostani fedélnél a szöveget is körívből kellett kiképezni a gömbölyű ellipszisalakú szignetből eredő sugárzásra való tekintetből. Az oldalt záró lécek ily tört vonalban való kialakítása csak technikai kényszerűség, miután tangírlemezanyamintáink hosszabb sugárkékék kiképzését egy darab lemezből nem engedik anélkül, hogy a toldás — nyílt helyen — észrevehető ne legyen. A lefelé nyúló sugárkéveket két-két darab tömöntvényből állítottuk össze s ezeknek érintkezési vonalát a fősorok alá rejtettük.

MIKOR JÓ A PLAKÁT?

ÍRTA LAMBRECHT KÁLMÁN DR.

A modern ipari és kereskedelmi életnek ma már valóban nélkülözhetetlen eszköze az ízléses, feltűnő, művészi kivitelű plakát. Egyetlen jó plakát népszerűbbé tehet valamely iparcikket, gondolatot vagy eszmét minden más, bármily terjedelmes reklámnál. A kérdés csak az, mikor jó a plakát vagy melyik plakát jó. A válasz nagyon egyszerű: amelyik legjobban fejezi ki a reklám lényegét, vagyis az a plakát, amelyik a nézők zömének figyelmét tereli arra a tárgyra, amelyet a gyáros, a vállalkozó hirdetni akar.

Nagyon természetes, hogy a plakátot minden néző más és más szemmel nézi. Egészen kétségtelen, hogy például egy orvosi műszert hirdető plakáton mást lát az orvos, mást a laikus és ezek sorában is más köti

le az egyetemi tanár és más a földmunkás figyelmét. A művész a plakát művészi előnyeit és hiányait, a nyomdász a plakát szövegrészének grafikai megoldását figyeli meg. A plakát azonban mindenkinek szól. Szól az uccának, a tömegnek, gyermeknek és felnőttnek, tanult és tanulatlan egyénnek egyaránt és ezért akkor jó, ha minél több néző figyelmét ragadja meg helyesen, vagyis úgy, ahogyan a plakát megrendelője óhajtja.

Világos, hogy a plakát elbírálásánál mindig a nézők szubjektív benyomásai az irányadók. Ezért a berlini kereskedelmi főiskola gazdaság- és lélektani intézetének vezetője, Moede dr. megpróbálta a szubjektív benyomásokat objektív formában rögzíteni. Asszisztense, Schorn Mária dr. segítségével kiválasztott egy plakátot és két percig mintegy ötven néző elé tartotta, hogy

azután a nézők kikerde-
zése alapján döntse el, mi
ragadta meg figyelmüket
a legjobban. A kísérletül
használt plakát a frank-
furti Peter's Union cég
gumiabroncsát óhajtotta
reklámozni. A nézők két
percig állottak a plakát
előtt, elfüggönyözték a
plakátot és kikérdezték a
nézőket, mit láttak, hogy
ilyen módon számszerű-
leg lehessen megállapítani
a plakát toborzó hatását.

A nézők egyike-másika
szavakkal írta le a plaká-
tot, mások reflexiókat, bí-
rálatot fűztek a látottak-
hoz. Moede kísérlete a
következő eredményhez
vezetett:

A nézők legtöbbször,
84⁰/₀-a csak katonára em-
lékezett; 60⁰/₀-a autót
látott; 50⁰/₀-ának figyel-
mét a cég neve (Peter's
Union) ragadta meg. A
plakát lényege, a gumi-
abroncs csak a nézők
26⁰/₀-ának keltette föl
a figyelmét; 18⁰/₀ ab-
roncsjavítást vett észre,
17⁰/₀ pneumatikáról tudott.
Magát a plakát leglé-
nyegét, hogy tudniillik a cég gumiabroncsot ajánl,
csak 14⁰/₀ vette észre, 10⁰/₀ mindössze a tábori csuka-
szürkére emlékezett, 6⁰/₀ autóreklámot látott a plaká-
ton, tehát teljesen félreismerte azt, 5⁰/₀-nak a szemét
kapta meg az Unio fogalma, 4⁰/₀ emlékezett a közép-
német gumi árúgyárra, 3—3⁰/₀ teljesen félreértette a
plakátot, mert vagy azt hitte, hogy az abroncsot
vizsgálják, vagy azt, hogy a soffőr tanácstalanul nézi
a gumi hibáját, vagy végezetül azt, hogy egy katona
fel akarja hívni a nézők figyelmét a katonai autóra;
ugyancsak 3⁰/₀ mindössze a cég székhelyét (Frankfurt
a/M) látta, 1—1⁰/₀ pedig a kék és zöld színeket.

1. ábra.
A Peter's Union cég plakátja, reklámhatását számszerűleg állapították meg

a második képünkön ábrázolt plakátot ragasztják, amely
csak magát az abroncsot és a cég nevét tartalmazza.

Végezetül bemutatta a cég azt a harmadik, ugyan-
csak interieurök számára készült plakátját, amely-
nek sötét háttéréből valósággal elővillognak a gumi-
abroncsok. Egészen kétségtelen, hogy az ennek alapján
készült ellenőrzés nem mutatott olyan származás ered-
ményt, mint az első, homályos értelmű plakát százalé-
aránya.

Jól tennék grafikusaink, ha a magyar plakátművé-
szet egyik-másik termékén is kipróbálnák a berlini
gazdaság- és reklámintézet érdekes módszerét. A modern
magyar grafika mindenesetre hasznát látná.

A SZEDÉS- ÉS NYOMTATÁSTECHNIKA JÖVŐJE

A DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER NYOMÁN: HERZOG SALAMON

A januári szám »Szakirodalom« rovatában rövi-
den megemlékeztünk William Gamble londoni szak-
írónak és szaklapkiadónak nemrégén tartott szenzá-
ciós hatású előadásáról, mely az offset- és rotációs-
mélynyomásnak a tipográfiai nyomásra való hatását
boncolgatta és ennek folyamán olyan következtetésekre
jutott, amelyek az előadás során ismerttetett találmány
által leginkább érintett körökben: a nyomdatulajdo-

nosok, betűöntődéék és gyorsajtógyárak körében nagy
konsternációt és aggodalmat váltottak ki.

Nagyon örvendénénk, ha olvasóink a szakelőadás-
ban foglalt jövőmondásról véleményt adnának.

A fotomechanikai eljárásoknak a különböző nyom-
tatási célokra való mind gyakrabbi felhasználása és a
folytonos haladás, a szép eredmények, amelyeket ez el-

járások terén különösen az offsetnyomással kapcsolatban élérnek, a szakkörökben előtérbe tolják a kérdést, vajjon nem fogja-e ez a fejlődés a könyvnyomtatást teljesen kiszorítani. Erre a kérdésre felel meg az előadó, de hangsúlyozza, hogy a felelet nem lehet pontos, csupán helyes következtetéssel vonhatja meg a jövő fejlődés irányát.

Amíg a fotomechanikai eljárások csak ábrázolatokra szorítkoztak, amelyek klisék, könyomás vagy mélynyomás útján sokszorosítottak, nem érintették a könyvnyomtatót, de amikor azt látjuk, hogy mind tömegesebben állítanak elő szövegnyomásokat offset- vagy mélynyomással, és hogy olyan jó eredménnyel járnak, hogy a megrendelők előnyben részesítik ezeket a könyvnyomtatással szemben, akkor a nyomó és a szedő önkéntelenül fölteszi magában a kérdést, vajjon mit hoz neki a jövő.

Az első pillanatra azzal vigasztalódtak, hogy amíg a szöveget offset- vagy mélynyomás céljára is szedni kell, nincs mitől tartani, hiszen az előállítási költségek majdnem oly nagyok, mint a könyvnyomtatásnál, de amikor ismeretessé vált, hogy szöveget szedés nélkül is tudnak már készíteni, megindult az izgalom. Feltalálók máris a legszebb kilátásokkal kecsegtető kísérleteket folytatnak abban az irányban, hogy ezeket a módszereket tökéletesítsék. Az előadó be is mutat nyomtatványokat, amelyekkel bizonyítja, hogy az öntött betűk nélkül való szedés eszméje megvalósult. Akcideniciákat, síma szedést vagy kereteket fotomechanikai eljárással szedés nélkül készítenek. A sorok jól kizárhatók, valamely írásfaj minden fokban reprodukálható, hogy a nyomtatvány egy-egy képet nyerjen és a szedés tisztán és élesen tűnik szembe. Hogy ezt mikép csinálják, az előadó még nem árulhatja el, de kijelenti, hogy a találmányt munkájának közben látta. A készülék nem komplikáltabb valamely írógépnél és egyszerűbb a Linotypenál vagy Monotypenál. New Yorkban egy »Desatype« nevű készülék működik, mely jó »kéziratot« szállít a marató vagy fotolitográfus részére, de amely síma szedésre még nem alkalmas, csak akcideniciák, keretek és díszítések részére.

Megemlíti több angol cég szabadalmát, amelyek Linotypehoz hasonló készülékeken offseteljárás részére szedi lapjaikat. Ezen a gépen a billentyűzéssel matricák helyett érckeretceskék jelennek meg az alfabét betűinek

üvegnegatívjaival vagy pozitívjaival, amelyekből sorok szedhetők. Minden sornál működésbe lép a kamara, egy fénysugár ráesik az üvegbetűkre és a sorok fotografálódnak. Ez így folytatódik, míg egy hasáb vagy oldal készen van. A fényképet egy celluloidfilm negatív formában rögzíti le. A film lebonyolódik és kész az átnyomás a horganylemezt részére. A korrektúrát úgy csinálják, hogy a kijavítandó betűt, szót vagy sort kivágják és újjal pótolják. Ezt éppen úgy végzik, mint a mozgófénykép filmjén. A fotoszedőgépet szerinte sokkal könnyebben készítenek el, mint a Linotypeot vagy Monotypeot.

Ha végignézzük a sok technikai csodán, ezt sem fogjuk lehetetlenségnek mondani.

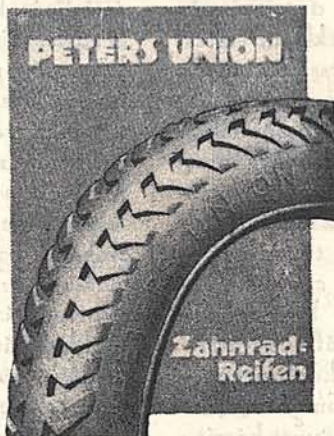
Idejekorán elő kell készülnünk a fotomechanikai szedés bekövetkezésére. Öt évi határidőt ad az előadó ez eljárás teljes kifejlődésére. Ezután a betűszedés a grafikai művészetek fájának elhaló ága lesz. De az előadó nyomban megnyugtatta hallgatóit. A fotomechanikai szedőgép csak fokozatosan fogja kiszorítani a szedést és a

mai szedőgépeket nem kell rögtön eladni. Sőt még újakat is rendelhetnek. Emberöltökbé kerül, amíg a gép- és kéziszedés meghaladott álláspont lesz. A grafikai iparnak lesz ideje, hogy a változott viszonyokhoz alkalmazkodjék és a kiszorított technika más téren keresen boldogulást.

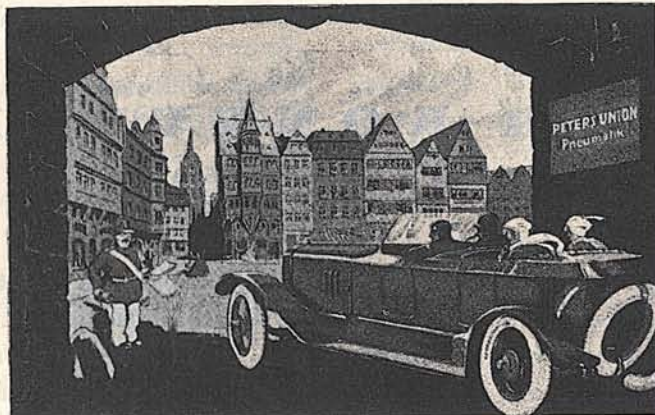
Hogy ez a változás mit jelent, ki tudná megmondani? Ha nem kell szedni, megszűnik vele egész sereg más foglalkozási ág is. Nincs többé betűöntőde, sem töm-öntőde, sem galvanók, sem kliségyártás. Ezzel kapcsolatban a könyvnyomdai gépek nagy része is fölöslegessé válik.

Megnyugtatósul az előadó arról biztosít mindenkit, hogy a betűkészletek, gépek nyersanyag gyanánt való eladási árából beszerezhetők a fotomechanikai készülékek. A drága matricák árának egy kis részéért meg lehet majd venni az egységalfabéta betűit, amelyek aztán a kamara redukciója segítségével minden betűfokra megjeleníthetők. Áramra nincs szükség, egy kevés villanyfény elegendő. A

filmek és vegyi szerek ára pedig távolról sem lesz akkora, mint amennyibe a betűfém kerül. A gép maga is sokkal olcsóbb a szedőgépeknél. Egy jól képzett gépszedő a fotomechanikai gépen sokkal gyorsabban tud majd »szedni«. Egy másik ember egyszerre több gép részére legombolyítja a filmet, egy harmadik a »tör-

2. ábra. Peter's Union cég uccai kiragasztásra szánt plakátja

3. ábra. A Peter's Union cég egy másik javított plakátja, amelyet zárt helyiségekben szokott kifüggeszteni

delést végzi el, és ha nagy az üzem, egy negyedik segítő az átnyomást végzi az offsetgép cinklemeztére. Kisebb üzemekben mindezt egy-két ember is elvégezheti.

Az offsetgépgyártóknak azonban még fokozniok kell majd gépeik gyorsaságát, hogy a rotációsgepeket ebben a tekintetben is helyettesíthessék. A mélynyomó rotációsgepeken ez a kérdés már megoldódott.

Ha illusztrációkat kell közzétenni, elkerülhetetlen lesz a fotomechanikai úton való készítés, de ez távolról sem lesz olyan költséges, mint a mai klisékészítés. Ami a jövőbeli nyomógépeket illeti, a gyorssajtótípusok nem lesznek olcsóbbak, mint a magasnyomású gépek, de a mélynyomású körforgók már jóval olcsóbbak a tömöntvényről nyomókörforgóknál. Egyszóvala fotomechanikai úton való sokszorosítás kevesebb üzemi költségbe és munkaidőbe fog kerülni, mint a mai könyvnyomtatás. Az offsetmélynyomtatásnál tudvalevően nem kell órák hosszat egyengetni, csupán egy-két félóra kerül, míg a gépet megindíthatják. Nagy megtakarítás érhető el azzal is, hogy egy fotográfiai negatív-ról egész sereg másolat készíthető, ami a könyvnyomtatásnál ugyanannyi, de költségesebb tömöntvénybe vagy galvánóba kerül. Kétszínnyomás együtt készíthető, nem kell drága simított papirosra nyomni, a festékfogyasztás kisebb, a negatívok és horganylemezek megőrzése sokkal kevesebbe kerül, mint a szedések és matricák elraktározása.

Az offsetnyomás különféle eljárásainak ismertetése után a mélynyomásra tért át az előadó és azt mondja, hogy finomabb munkáknál óránként 4000–5000 nyomást érnek el. Ujságból 24–32.000-et nyomnak óránként. Akcidencia, hirdetés, síma szedés és képek egyformán épp olyan szépen nyomtatódnak, mint a magasnyomású gépeken. Azután számokkal igyekszik bizonyítani, hogy a hengermaratás nem kerül sokkal többbe az

Balogh István fametszetű illusztrációja „Tintagiles halála” c. műből.

offsetlemezek elkészítésénél, amellettt olyan nyomást produkál, amilyent semilyen más eljárás.

Ezen a téren is még nagy tere van a fejlődésnek és azt hiszi, hogy a mélynyomás idővel valamennyi nyomtatási eljárást ki fogja szorítani.

Az átalakulás elsősorban lapjaink, folyóirataink és könyveink jellegében fog megnyilvánulni. Kevesebb lesz a szöveg, több a kép és ezek mellett nagy címsorok és felírások. Az emberiség máris megszokja a mozgófényképszínházakban, hogy csak képeket nézzen és a közönség mindinkább kényelmesebbé válik, mintsem hosszabb szöveget olvasson. A publicistának a közvéleményre való befolyása eltűnik és helyébe lép a fotóriporter. A hirdetők a képet használják majd fel árúik ajánlására és az oktatás is szemléltető lesz.

A képeskönyv korszakába jutunk újra, amikor az emberek ezzel a kezdetleges módszerrel közölték egymással gondolataikat. Ez a változás a közlekedés gyorsaságával összhangban fog végbemenni. Nem lesz időnk pipát szívni és ujságot olvasni. Mindenki képet fog kérni, és idővel megútván a könyvnyomtatás fehérfeke színét, az offset palaszürkéjét, a mélynyomás barnaságát is, a színek sokaságát fogjuk magunknak követelni.

Hogy a művészet ezt a szükségletet fedezni fogja, abban az előadó nem kételkedik. A magunk részéről ehhez az előadáshoz csak azt fűzhetjük, hogy a mögöttünk álló óriási nyomtatástechnikai fejlődés méltán jogosítja fel az előadót arra, hogy a szedés- és nyomtatástechnika, valamint általában a sokszorosítótechnika továbbfejlődésének irányát az elmondottakban lássa. Különösen akkor indokolt ez, ha már látta a jövő kor fototechnikai kísérleti gépét üzemben. És hogy látta, abban semmi okunk sincs kételkedni. Igaz, hogy még lesz időnk erről elmélkedni, de el fog érkezni a sokszorosítóiparnak az imént oly élénken vázolt kora.

A KNER KÖNYVEKRŐL

ÍRTA BÁLINT ALADÁR

A gyomai Kner nyomda könyveinek hátlapjára kis szignet van nyomva. Vándorlegényt ábrázol a szignet; vándorlegényt, aki hegyet, halmot lép át egyszerre és világgá hordja a könyveket, amelyeket a hátára rakott. A Kner nyomda meg is magyarázza a könyvhordozó emberke jelentőségét és a vállalat alapítójának őseire utal, akik mindannyian könyvterjesztő, könyveket áruló, azokkal házaló egyének voltak, sőt a Kner név is így ragadt rájuk a tót »knihar« fogalomból.

E könyvhordó ember beszédes szimbóluma a Kner nyomdának; nemcsak abban az értelem-

ben, hogy a mesterség apáról fiúra szállt és az elődök képességei az utódokban még fejlettebben és tudatosabban jelentkeztek, hanem a mesterségnek szinte fanatizmussá, életcélá fokozódó szeretetében és megbecsülésében.

Csakis ezzel magyarázható az a kritikát lefegyverző mély hatás, mely a gyomai könyvnyomtató műhelyből kikerült könyvek megjelenését nyomon követi; ezzel magyarázható az is, hogy egy kis alföldi város neve nemes csengésével köztudatba nyomult és ismertté vált mindazok számára, akik olvassák és óhajtják a jó könyveket.

Negyven esztendő sorakozik a Kner nyomda mögött és e negyvenesztendős múlt nem egyéb, mint kulturális tettekben, elmélyülő odaadásban eltöltött idők felfelé törő, megkapó lendülete. A betű, az írás szeretete, megbecsülése odavezetett, hogy a műhely, mely idegen akarát, idegen gondolat, idegen szándék hűbérese volt, a maga céljait igyekezett szolgálni, a kéz, amely engedelmesen felsorakoztatta az ólomkatonákat, maga is irányítani akart és a könyvnyomtatóból lassan-lassan kialakult a könyvkiadó. Ezzel nem vált hűtelenné a régi mesterségéhez, később is ugyanolyan gonddal és esztétikai megalapozottsággal nyomták a könyveket, füzeteket, nyomtatványokat, mint annakelőtte, de a birodalom területe kiszélesbedett, gazdagodott.

A Kner könyvek megjelenését nem a tömegízlés, múló divat irányította, nem a vak véletlen, hanem magasabb törvényszerűség, a kiadó ízlésének, tudásának gyarapodása, a célkitűzésnek szilárd alapokra való elhelyeződése. A kiadónak ily emelkedését, érzéseinek tisztulását és mélyülését nyomon követhetjük a kiadványokból.

A Monumenta Literarum hatalmas kettős sorozata, a Kner klasszikusok tizenkét füzete impozáns arányokban mutatják a beteljesülés útját, irányát, a kezdő erők szórványos kísérletei után úgy hatnak e kiadványok, mint a gyenge pásztor-síp révedező, pislákoló hangja után az orgona harsogása.

Megértő munkatársak, izmos tehetségű írók seregét terelte egybe a maga portájára a Kner vállalat és ugyanekkor a vállalat fiatal vezetője maga a legmegértőbb, legszebb szándékú kiadójává vált minden magyar írónak. E kettős kölcsönhatás eredményét azok a könyvek jelentik, melyek Gyomárról kiröppenve a magyar égbolton vándorútra keltek. Nemcsak írók, hanem művészek is melléje szegődtek és amíg komoly felkészüléssel, az értékelés biztonságával választotta ki a vállalat az alkalmas írókat, az artistikumnak ugyanolyan tiszta felbecsülésével választotta ki azokat a grafikus művészeket, akik az író elgondolásait szép és hozzá méltó külsőhöz segítik. Az irodalmi érdeklődés a Kner nyomda gazdájánál nem külső mozzanat, cicomás érzések magára aggatott köntöse, hanem élmény, amely oly erővel lép fel és hagy nyomot a lélek redőiben, mint a természeti jelenségek. Ez az érdeklődés vezette a régi írókhoz, a porral borított pókhálós érté-

kekhez, hogy aztán letisztítva a rátapadt rétegeket, ez ódon szépségek a maguk eredeti tűzét, fényét ismét visszanyerjék. Ez az érdeklődés fűzte egybe a sajnos nagyon is korán sírba hanyatlott Király Györggyel, aki a maga impozáns tudásával, éles szemével és gazdag lelkével mint fáradhatatlan bányász kutatta fel az irodalom kevésbé ismert kincseit.

A modern magyar költők, modern magyar írók műveiből egész sorozatot adott ki Kner. Balázs Béla Hét mese című könyve, Gellért Oszkár Testvérbánat csillaga verseskötete, Hevesy Iván három könyve a modern művészetről, Lányi Sárolda, Lesznai Anna verses könyvei, Moly Tamás novellás kötetei, Révész Béla Ady Endréről írt könyve egytől egyig komoly és súlyos értékei a magyar irodalomnak, és a külső kiállításuk is olyan, hogy a külföld leggondosabban nyomott könyveivel minden vonatkozásban felvehetik a versenyt. A Monumenta Literarum, a Kner klasszikusok, a Három csepke könyvek pedig bibliofil értékek, amelyek túlhaladják a könyvkiadás szokott kereteit. Sok elfogyott és közben megjelent könyv mutatja a Kner műhely emelkedésének pályáját. Ma már alig tudja valaki, hogy Thury Zoltán összes műveit Gyomán adták ki hat kötetben. Rég elfogyott. Thomas Mann regényét (Halál Velencében) nemrég adta ki másodszor a Kner cég. A magyar és külföldi írók misztikus novellái (Éjfél és Kísértethistóriák) ma már szinte alig láthatók a könyvesboltok polcain.

Nagy és érdemes munkát végzett a Kner nyomda, mióta fennáll. Ha csak rápillantunk valamely kiadványára, egy szemvillanásra megismerjük, hogy Kner kiadvány.

Ennél szebb eredménnyel alig dicsekedhet magyar nyomda. Külföldi is alig.

Kner kiadványok fentebb közölt irodalmi értékelése után tipográfiai kivitelükről is essék néhány szó. Sokkal mélyrehatóbban, részletesebben kellene Knerék munkáival foglalkozni s ha ez alkalommal ezt mégsem teszem, annak igen egyszerű a magyarázata: nem áll rendelkezésemre az az illusztrációs anyag, amely az ilyen nagy horderejű könyvnyomtatóművészeti eseményszámba menő kiadványok méltatásához elengedhetetlenül szükséges. Hogy ez miként esett meg, az más lapra tartozik, mindenesetre nagyon sajnálatos. Sőt lesújtó is volna, ha egyben nem nyújtana reményt arra, hogy a közel jövőben annál impozánsabb módon sikerül majd olvasóink elé tárni a gyomai officina remekbe készült könyveiből való szemelvényeket.

A Kner nyomda, mint könyvnyomtató műhely békeidőben is messze földön híres volt. Könyvei kivétel nélkül kiváló szak- tudással, nagy gondnal és nagy áldozatkészséggel készültek.

De ha ezeket a »régi« szép könyveket az előttem fekvő harminchat új könyvvel összehasonlítom: úgy érzem, mintha ezeket az új könyveket nemzedékekkel előttiünk élt könyvnyomtatók készítették volna — a XX. században gyártott anyagokból.

A régi könyvekben való búvárkodás, elődeink munkáiban való elmélyedés hozta létre a Kner könyvek tipográfiáját.

Kner Izidor a könyvkiadó, Kner Imre a nyomdász és Kozma Lajos az építész és grafikus művész olyan jelentőségteljes könyvművészeti produktumokkal lepték meg a könyvnyomtató világot, amelyen jelentőséget a közelebbi multban csak Morris könyveinek tulajdoníthatunk.

A 36 könyvnek csak a betűje és díszítőanyaga egységes, az egyes könyvek tipografiai megoldása más és más, aszerint, milyen korból való az irodalomnak ama terméke, mely a könyv szövegét alkotja. A Kner klasszikusok között látunk tipikus biedermeier stílust, klasszikus stílust, végigvonulnak szemünk előtt a múlt század 30-as, 40-es, 50-es és 60-as éveiben divott különböző könyvstílusok, de egyes könyvek tipográfiája a XVIII. században megjelent könyvekre is emlékeztet.

A Monumenta Literarum füzeteinek tipográfiája az előbb említett sorozat kivételénél sokkal érdekesebb s az egyes füzetek a barokstílust különösen nagy sikerrel tükröztetik vissza. Ezek között találjuk meg azokat a könyvtípusokat, amelyeknek egyszerű technikáját a gyakorlati élet széles mezőnyein lehetne kultiválni könyvkiadóinknak.

A könyvdísz Kozma Lajos műve. Ez a könyvdísz foglalja magában — legjobb tudomásunk szerint — az első magyar művésztől való, magyar gyártmányú, egységesen megkomponált, szedhető betűöntődei körzetanyagot, mely sok-sok részletében emlékeztet régi könyvnyomtatóink körzeteire, mégis modern, friss és ami legnagyobb előnye: univerzálisan használható bármilyen sajtótermékhez. Nagy kár és fájdalmas tudat, hogy ez az anyag magántulajdon, Knerék sajátja s így kereskedelmi forgalomba nem kerül. E könyvdísz egyéb darabjai: fejlécek, záródíszek, vignetták Kozma közismert egyéni stílusában megoldott pompás rajzok. A szép, nemes vagású antikva betű a Kozma díszekkel gyönyörű együttest alkot, ami természetes is, mert nyilvánvaló, hogy az alkotó művész a betűhöz hangolta díszeit és műtyűrkéit.

Ehhez az együtteshez járul hozzá azután Kner Imre elismerten nagy szaktudása, amely minden irodalmi munkának tartalmához méltó és illő tipografiai elrendezést tudott komponálni. Ez nem könnyű feladat, sokan nem is fogják megérteni és értékelni, pedig minden dicséretet megérdemelt az a hatalmas, évekre visszanyúló szívós munka, amely a régi könyvek elmélyedő tanulmányozásából létrehozta azt a könyvstílust, amely — úgy érzem — egyedül helyénvaló a könyvkészítés terén s amelynek fejlesztése a közel jövő feladata lesz.

Igaz az, hogy ez alkalommal csupa luxuskiadású könyvről van szó, amelyeknek előállítására — általános felfogás szerint — nagyobb gondot kell fordítani. Nézetem szerint bármily könyv előállításánál egyformán kiváló gondnal kell eljárunk és a legigénytelenebb könyvnek is tipográfiai remeknek kellene lennie, mert ha valaminek, úgy a régi könyvnek van ízlésnemesítő hivatása nemcsak tartalmi, hanem technikai kivitelbeli vonatkozásban is. Knerék nyomán meg lehet alkotni a minden köny-

vek nemes, komoly és ízléses stílusát, amelyet azután a tömegtermelésben is kellőképp kell — mert lehetséges — érvényre juttatni. Nem kételkedünk abban, hogy a szívós akaraterű Kner Imre annak idején ezt a feladatot is sikeresen fogja megoldani. Más könyvkiadó és nyomdász erre nem fog akadni és nem is tud vállalkozni.

A Kner könyvek ennél részletesebb leírásába vagy kritikájába a bevezető sorokban említett körülmények miatt nem bocsátkozhatok, de ehelyett leszögezem, hogy e könyvek a magyar könyvkiadás újabb termésének gyöngyszemei, amelyeknek létrehozásában a pénz, a szaktudás és az ízlés nagyszerűen összehangolt trióban működött közre.

Példaként szolgálhatnának a Kner könyvek a magyar könyvkiadóknak, miként kell szép könyvet készíteni. Sajnos, könyvkiadóink jórésze az előbb említett trióból csak az első alkotóelemmel bír: pénzzel. Szép könyvek kiadásához szükséges technikai tudással és ízléssel nem rendelkeznek. Dehát — vetheti oda a hozzáértő — ezt a fogyatékságot meg lehet vásárolni pénzzel s ebből a legtöbb kiadónak több van, mint a nyomtatónak! Ez igaz! Csakhogy ahhoz, hogy könyvkiadóink nagy része áldozatkészség dögében Kner nyomába lépjen, ahhoz bizony szív is kell pénzt áldozni olyan célra, amiben lelküknek is öröme telne, ha képesek volnának megvonni a határt a szép és ízléstelen könyv között.

MŰVÉSZET

HIVATALOS GRAFIKA. Azoknak, akik a grafikusművészetben a tömegek ízlésre való nevelésének és a harmóniaérzés fejlesztésének leghatásosabb eszközt látják, régi óhajtasuk, hogy az állami és községi hatóságok maguk járjanak elől a jó példával, nyomtatványaik művészi megjelentetésével. Arra hivatkoznak ezek, hogy nem elég, ha a közületek vezetői a bélyegek és bankjegyek időnkénti tervpályázatainak kiírásával vélnék eleget tenni feladataiknak, hanem minden hivatalos okiratnak példaadónak kell lennie nyomdatechnikai szépségével. E felfogás szerint természetesen elsősorban az ünnepélyes jellegű okiratok tervezését kell művészi gondossággal végezni, tehát: az anyakönyvi és házasságleveleket, az iskolai bizonyítványokat, a különféle elismerő okiratokat stb. De még a legegyszerűbb bélyegző, a legszárazabb élelmiszerjegy is magán hordhatja a grafikus elrendezés, a szép betűk és a kellemes összehatás jegyeit s egyáltalában a művészi gond ismertetőjeleit. Éppen ezért most a német nagyvárosok művésziskolái sorra azon törekcsenek, hogy az otlevő grafikai osztályok gyakorlati műhelyekké váljanak, amelyek elsősorban állami és városi megbízásokat, hivatalos feladatokat érlelnék meg művésziesen s így mintegy természetes jegecesedési központjává válnak egy tartomány vagy vidék grafikai ízlésének. A hatóságok szívesen segítik őket ebben a törekvésben.

AZ ELŐZÉKPAPÍR. Mint a dalművet a nyitánya, úgy vezeti be a modern könyvet az előzékpapír. Már a könyv felütésénél kell, hogy kicsendüljön annak alaphangulata, komoly vagy vidám, ünnepélyes vagy naiv jellege. Minálunk az előzékpapír a véletlenül raktáron levő papírgyári készletek ízléshullámának lecsapódása. A németeknél és angoloknál iparművészeti tervezők szorgalmas munkáinak, ötleteinek, linómetszésének, ollókivágásainak, tuskompozí-

GERŐ ÉS GLÜCK

GRAFIKAI SZAKÜZLET ÉS GÉPJAVÍTÓ MŰHELY

Nagy raktár grafikai anyagokból, kö-, könyvnyomdai, könyvkötészeti, dobozgyári, stb. gépek és felszerelési cikkekkel.

Gépjavításokat gépátalakításokat gépszereléseket

elvállalunk. Hívásra azonnal küldünk szerelőt. Mindennemű javításokat legpontosabban, leglelkismeretesebben eszközölünk. Használt szakmabeli gépeket a legmagasabb árban veszünk.

TELEFÓNHÍVÓSZÁM: JÓZSEF 23-16

Budapest VII, Hernád u. 28

cióinak kedves síkdíszítő területe. Ezért a jó német könyv készítésénél a könyvkiadó nem a szomszédba szalajt valakit egypár tucat márványozott papirosért, hanem illő módon megterveztetni azt egy grafikussal. Talán a legjobb példákat a legtöbb gondolatot erre vonatkozólag a japán előzékpapírok adják a mai könyvművészeknek, azok a csodásan finom színhangulattal kezelt merített és rizspapírok, amelyeknek foltjai, tetetlen és mégis valami mély szimbolumot visszatükröző vonalrajzai egy biztos és ősi grafikai kultúra hangszereivel közeledtek a főtémához: a könyvhöz.

GYÁRIPARSZERŰ ÉS MŰVÉSZI KÖNYVKÖTÉS. E lap hasábjain megemlékeztünk már a müncheni nagy iparművészeti kiállításról, a »Gewerbe-schau«-ról, mely az idei nyár nagy eseménye volt és nemrég teljes anyagi és erkölcsi sikerrel zárult. Ezen a kiállításon éppúgy bemutatásra kerültek a nagyiparilag előállított, mint a kis kézművesek által készített ipari termékek, ha azok ízlés szempontjából kifogástalanok voltak. Hogy a tárgyak kiválasztásánál milyen zsinórmértéket alkalmaztak, azt a katalógus előszavában ki is fejtették a könyvkötészet köréből vett gyakorlati példán a kiállítás rendezői. Szerintük többféle könyvkötés van. Először is gyáripari szerű kötés, fémszalakkal lazán fűzve, olcsó papírtábla, vagy vászonutánzat, konvencionális díszítés és betűk; az ilyenek egyes részei szétesnek, a könyv könnyen formátlanná válik. Ezzel szemben van a kézműves könyvkötés: az ívek gondosan, fonállal fűzve, valódi anyagok használata, a mellékletek befűzve s nem ragasztva, egyéni ízlés a díszítésben, tartós, szolid polgári munka. A harmadik fajtát: a gyáripari, de művészi könyvkötést, a nagy könyvkiadó cégek teremteték meg. A negyedik fajta: a műipari vagy iparművészeti könyvkötés, mely a legválogatottabb, legérdekesebb anyagokkal dolgozik. Az anyagot simítás, színezés, arany- vagy vaknyomás által díszíti. Előzékpapírokra, a könyv hátára, a sarkok és élek kidolgozására pontosan ügyet vet. A díszítés a könyv szelleméhez, tartalmához, vagy az ajándékozási célhoz igazodik, tehát egyéni. Nagy átérző és nagyon sokoldalú intelligenciát kíván a mesterétől. Mondani sem kell, hogy a kiállításon minden ízléses fajta könyvkötői alkotásra bőséges választék állt rendelkezésre.

A FAMETSZÉS, ez a gyönyörű ódon sokszorosító technika immár vagy két évtizede kihalt a magyar művészetből. Talán az öreg Morelli volt utolsó mestere ennek az archaikus szép mesterségnek, ő még oktatta a dúcok faragására, vésésére a magyar ifjúságot, azután lezárult vele a Doré művészete követőinek sora. Egy nagyipari, olcsó tömegtermelésre berendezkedő korszak következett utána, amely csak mosolyogni tudott a kézműveskor hagyományain, az egyszerű kis bicskákkal dolgozó csendes fametszőpatriarchákon. Körülbelül ugyanez volt a sorsa a fametszésnek a németeknél és a franciáknál is, de a grafika újraéledő szeretete ott már éppúgy felnevelt egy xilografusnemzedéket, mint ahogy a rézkarcolásnak és litográfiának kultusza is megindult ott az utolsó

tíz-tizenét évben. Az illusztrált könyveknek és az archaikus szépségeknek szeretete kétségkívül minálunk is ki fogja pattantani a fametszés reneszánszát, mert hiszen bizonyos fajta könyvek, biblikus munkák, ódon nyelvű iratok, népies széphistóriák szinte sóvárognak az ilyen technikájú rajzok után. Az itt-ott szórványosan jelentkező kísérletek még messze vannak attól, hogy a feledésbe ment technika finom könnyűségével tudnák kifejezni a grafikai mondanivalókat, de meg lehet jósolni, hogy az első igazán szakavatott fametszőmesternek nagy sikere lesz a mi modern grafikánkban.

KÖNYVEKRŐL

MAURICE MAETERLINCK: TINTAGILES HALÁLA. Fordította Keleti Arthur. Balog István fába metszett rajzaival. Székasi Sacelláry Pál kiadása. Csupa rejtelem, sötét bizonytalanság, izgató szimbólum ez az ötfelvonásos rövid színjáték. Shakespeare véres királydrámáinak hangulata borul a dialógusokra, melyek zsúfoltságát, tragikus borúját nem is a fordító, hanem az eredeti művet újra költő művész érzékével vitte át magyar nyelvre Keleti Arthur. Mind-egyik felvonás előtt egy-egy fejléc. A fametszés közlési lehetőségeinek tetemes kitágítását jelentik a fejlécek. Hajszálvékony fehér vonalak hasítják a fekete alap bárszoros tömörségét. Mintha lidércfény villanna fel a feneketlen éjszakában. Maeterlinck költészete mintegy sűrítve, lényegére szorítva nyer új alakot e fametszetekben. Borzongató titkok hollóserege röppen ki e vonalakból, hogy nyugalmodat szétzilálja és ismeretlen bajok, veszedelmek félelmét zúdítsa reánk...

B

ÚJ PETŐFI-ÉLETRAJZ. Ferenczi Zoltán a Petőfi Társaság megbízásából Petőfi százados ünnepére megírta a költő teljes életrajzát és azt most a Pantheon Irodalmi Intézet rendkívül tetszetős kiadásban, ízléses borítékban, hét arckép művészi reprodukciójával közrebocsátotta. Ferenczi, legnagyobb érdemű Petőfi kutatónk, ezúttal nagy feladatra vállalkozik, be akarja mutatni Petőfiben az embert, sorsának viszonyosságai között, azután a költőt a maga hitvallásával, költészete legjellemzőbb tulajdonaival, működése gaz-

AKAR VÁSÁROLNI? ÚGY FORDULJON AZ
UNIVERSAL
 GRAFIKAI SZAKÜZLET R.-T.-HOZ
 BUDAPEST VIII. RÁKÓCZITER 2. SZ.
 TELEFONSZÁM: JÓZSEF 48-12.

dagságával, végül a halhatatlan szellem műveit, amint bennük csodás élete és költészete megjelenik. Ferenczi a maga nagy tudományával, világos stíljével és író-művészetével nagyszerűen megoldotta a feladatát: könyve alapos és gyönyörködtető, a kép, melyethőséről ad, méltó Petőfi ragyogó egyéniségéhez és költészetehez. Az életrajzi részek szinte regényírói eleven-séggel szólnak hozzánk, esztétikai fejtegetései könnyed tollal vannak írva s mégis mélyek, lebilincselők. Ezt a könyvet minden magyar embernek el kell olvasnia.

KORREKTÚRA

A HANGZÓVÁLTOZÁSOK esetei az utóbbi időben olyan gyakorlatot honosítottak meg egyik-másik nyomdában, amelyet hiba és mulasztás volna szó nélkül hagynunk. Ha valamely szó *a* vagy *e* magánhangzóval végződik, de ragozottan használják, akkor az *a* vagy *e* betű *á*-ra vagy *é*-re változik. Például: Balla Ballának, kefe kefével. Ezen az egyszerű és világos szabályon igen gyakran csorbát ejtenek. Ki ne látott volna még ilyen szóalakokat: Internacionáleban, Fiumeban? Az ért-ragos eseteknél pedig még gyakrabban a hibák: pénzéért, szövetségéért, Internacionáleért, Fiuméért és ehhez hasonló szavakat láthat akárhány-szor a szorgalmas figyelő. Pedig ezek így helyesek: Internacionáleban, Fiumében, pénzéért, szövetségéért, Internacionáleért, Fiuméért. Különösen ügyeljünk az idegen szavak eseteire, mert azok tévesztenek meg bennünket a legkönnyebben. Mondjuk, hogy valakinek például Marco a neve. Ha ehhez a névhez rag járul, akkor az utolsó magánhangzója megváltozik. Így: Marcónak. Ezt éppen olyan helytelenül szedik rövid *o*-val, mint ahogyan a Bella név sem volna helyes így: Bellanak. Talán nincsen szükség több példára, hogy mindenki tisztán lásson.

sz

EGYSZERSMIND vagy egyszersmint? Gyakorlati korrektor előtt nem újság, hogy vannak kéziratok, amelyeken az elfogadott és megszokott *egyszersmind* helyett az *egyszersmint* alakot írják. Érdekes, hogy a fonétikus helyesírás hívei ezzel a szóval szemben mennyi türelmet tanúsítanak. Nem hisszük ugyanis, hogy a szófejtésnek volna valami köze a szóvégi *d* betű-

höz. Azonkívül pedig igazán nem mondható, hogy a szót használó művelt ember *d* betűt ejt a szó végén. Joggal kérdezhetjük tehát: miért nem hagyják szerephez jutni a fonétikát éppen itt, ahol semmi kifogás sem emelhető ellene?

sz

SEJTETNI ENGEDI. Lépten-nyomon találkozunk nyomtatásban is a míveltető cselekvőszók fenti alakjával. Kis gondolkozás után bárki megláthatja, hogy az hibás, mert a míveltetést kettősen fejezi ki: a szóban magában és németesen a *lassen* = engedni, hagyni míveltető ige segítségével. Egyik legmagyarosabb szerkesztett napilapunk vezércikkében is így ír: „... amit sejtetni engedett”. Meg vagyok róla győződve, hogy a szerző szívesen veszi, ha a korrektor a két idegenszerűen hangzó szóból egyet csinál: »sejtetett«. Ezt a hibát általában gyakran ejtik íróink. Híres Dante-fordítók is az »O beata Ungaria, se non si lascia più malmenare!« felkiáltást így adták vissza: »Ó, boldog Magyarország, ha nem hagyja magát többé félrevezettetni!«. E sorok írója így javította ki: »... ha nem hagyja magát többé félrevezetni« (még helyesebb: »... ha nem vezeteti magát többé félre«) és nem volt semmi baj, a fordító meghajolt a helyesebb magyarság előtt. A hiba azonnal szembetűnő, ha a helytelen míveltetést analógiákkal próbáljuk ki: *hag yok* magamnak ruhát *csináltatni*, házát *hag yok* építtetni, megértetni *engedem* vele stb. Ekkor meglátjuk, hogy ruhát csináltatók, házat építetek, megértetem vele, eléggé kifejezi a míveltetést és hogy a *hag yok* szóval csak rontunk a magyarságon.

FELJEGYZÉSEK

ÖTVENÉVES NYOMDÁSZJUBILEUM. A könyvnyomtatásnak egy régi derék munkása, Gelléri Mihály érdemes szaktársunk ülte meg február 11-én, csendes családi körében, csak barátaitól környezve, ötvenéves nyomdászati jubileumát. A régi nyomdászgeneráció e köztiszteletben álló alakja 1861-ben született Szegvárott (Csongrádmegye), ahonnan mint gyerek elkerülve, Szentesen és Szegeden járt iskolába, majd a szegedi Bába-fele nyomdába került tanulósnak. Mint szedő egész 1879-ig, a szegedi nagy árvízig dolgozott e szűkebb pátriájában, míglen Budapestre került, ahol 1880-ban a Pesti könyvnyomda Részvénytársaságban kap kondíciót mint korrektor és később revizor. Egész 1896-ig maradt e helyén, amikor önállósította magát. Mint főnök csak fokozta azt a szeretetet és tiszteletet, amely mint munkást munkástársai részéről övezte. Sohasem feledkezett meg arról, hogy ő is mint munkás küzdött hosszú évekig és ez ok sohasem térítette őt el arról az útról, mely a méltanyosság, az igazság és a megértés útján haladt. Nem saját érdekét tolta előtérbe, hanem munkásai jólétét és ezért nemcsak szerették és tisztelték munkásai, hanem valósággal rajongtak is érte, a volt anyaegeti választmányi tagért, az Önképzőkör volt könyvtárosa-ért és a Szakkör volt titkáráért. Mindig toll volt a

**JÓZSEF
48-12**

HÍVJA FEL EZT A SZÁMOT, HA JÓ
FESTÉKET
(SZÍNESET, VAGY FEKETÉT) AKAR VENNİ

UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RT
BUDAPEST, RÁKÓCZI TÉR 2
BEJÁRAT: SALÉTRÓM UCCA

kezében, hogy a szakfejlesztést, a kollégialis szeretetet előmozdítsa és ápolja. A Nyomdászok Évkönyve, melyet számos évig szerkesztett és amelyet a Szakkör adott ki, a Typographia, Nyomdászok Közlönye, Magyar Nyomdászat számos cikkeiben ragyogó magyarsággal harcolt mindazért, ami szép, jó és a munkások előnyét és javát mozdítja elő. Végre őt is elérte fátuma: súlyos betegség, gégebaj támadta meg, mely gyilkos kór eltiltotta a nyomda levegőjétől és kénytelen volt rokkantállományba vonulni. Mint rokkant is, gondolatainak csúcspontja csak munkástársainak jóléte, boldogulása és szakképzettsége s ha csak teheti, szóval és írásban harcol ez eszméért. Ilyen tevékeny élet után érte meg ötvenéves nyomdászati jubileumát és bár a szedőtermen kívül, de azért általános tisztelettől övezve. Mi is, nemcsak mint régi tollforgatót és nyomdászt, hanem a becsület és tisztelet mintaképét üdvözljük szép ünnepén azzal az óhajtással, hogy vajha sok ilyen munkása lenne a magyar nyomdaiparnak.

NYOMDAFŐNÖKÖK NEMZETKÖZI KONGRESSZUSA. A svéd nyomdatulajdonosok egyesülete *Wald. Zachrisson* elnökkel az élén elhatározta, hogy 1923 június 4-ére meghívja Göteborgba a világ összes nyomdafőnökeit és a szakmai köröket, hogy azok a szakmánkban régóta megoldásra váró gazdasági és technikai kérdéseket végre alaposan megvitathassák. Az ilyen találkozás, amellet, hogy a világ minden részéből a könyvnyomtatók személyesen megismerkedhetnek egymással, azzal a gazdasági előnnyel is jár, hogy egymás tapasztalatait kölcsönösen hasznukra fordíthatják, ami a szakmai fejlődésre messze kiható határozatok megteremtésére is alkalmas. A nemzetközi kongresszust a svéd főnökök azért hívják össze ez évre és Göteborgba, mert az idén ünnepli Göteborg 300 éves fennállását, amely alkalomból a város nagyexport- és történelmi kiállítást rendez a legérdekesebb látóvalókkal. A kongresszus és a kiállítás bő alkalmat nyújt majd a résztvevőknek arra, hogy bepillantást nyerjenek nemcsak Göteborg, hanem egész Svédország történetébe és életébe. A Svenska Boktryckareföreningen (a svéd főnökegyesület) a legszívélyesebben hívja meg erre a kongresszusra az érdeklődőket és hangsúlyozza, hogy a mai generációnak ezenkívül aligha lesz még alkalma a hasznosat a kellemessel ennyire egybekapcsolva átélni. A kongresszus három napig fog tartani. A tárgyalásra kerülő kérdésekből alább megemlítiük a szakmafejlesztési szempontból is fontos pontokat. A nyomtatványárszabályzatok különbözősége. A papírosalakok és minőségük egységesítése. A géptípusoknak kisebb számra való korlátozása azoknak alakja szerint, hogy a papír és a nyomógépek árának leszállítása elérhető legyen. Új találmányok. Az offsetsajtó jelentősége a könyvnyomdákra nézve. A munkahelyiségek egészségügye. A munkabérek egységesítése és a tanoncrendszerek a különböző országokban. A mélynyomás befolyása a könyvnyomtatásra. A kalkuláció a különböző országokban. A könyvnyomtatásnak tudományos alapelvek szerint való vezetése. Ipari de-

mokrácia a könyvnyomdáknak. Jutalékrendszerek a nyomdáknak. Láthatjuk a napirendből is, hogy a szakmafejlesztésnek is nagy szerep jut majd az első nemzetközi főnökkongresszuson. Kíváncsi lenné, ha a kongresszusra olyanok is elmehetnének, akik az ott elhangzó jó eszméket itthon a megvalósuláshoz segíthetnék. A kongresszuson való résztvétel ára 125 svéd korona. Ebben benne van a kiállításra való belépődíj, valamint a három kongresszusi napra a reggeli és ebéd ára. A szelvényfüzet a kongresszus irodájában váltható. Jelentkezési határidő *legkésőbb május 1.*, ezen a címen: »Den Internationella Boktryckare-Kongressen Göteborg.« Az utolsó nap délutánján — mint a hozzánk beküldött programból látható — a résztvevők között az *Aktiebolaget Princeps*-gyár ajándékozta Princeps-sajtót fognak kisorsolni. A sorsjegyek ára 25 svéd korona. A kongresszusra vonatkozó bővebb felvilágosítással a Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete és lapunk szerkesztősége is készséggel szolgál.

GUTENBERG 42-SOROS BIBLIÁJA, amelynek egyetlen teljes példányát a Leipziger Buchmuseum őrzi, megmenekült az elárverezéstől. Tudvalevően az a veszedelem fenyegette Gutenbergnek ezt az első Luther-bibliáját, hogy eladják, mert úgy volt, hogy a múzeum fenntartásának költségeit másképpen nem tudják fedezni. A 42-soros bibliából 30 példányt nyomtak pergamenre, 170-et papírosra. Gyönyörű iniciálékkal és miniatűrökkel van díszítve ez az annyira megcsodált mű, melynek megmentése érdekében gyűjtést is indítottak. Amerikából tekintélyes összegeket ajánlottak fel a bibliáért, és a műértő jenkik már-már megkaparintották volna az értékes példányt, ha húsz kiváló grafikusművész műveiknek kiállításával elő nem teremti a szükséges összeget. A múzeum fenntartása a kiállításon befolyt összeggel nemcsak pillanatnyilag, hanem jóidőre biztosítva van. Milyen megható jele ez is a német kultúrszeretetnek! Ha azt veszedelem fenyegeti, akkor főnök, munkás és művész mint egy ember áll talpra megmentéséért.

SZEMLÉLŐDÉS A VILLAMOSON. Ülök a villamoson és a táj szépségei helyett a művészetre esik a tekintetem. Arra a művészetre, mely önként

DRESDENER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A-G
COSWIG I. SA.

GYÁRTJA A **PLANÉTA**-GYORSSAJTÓKAT
ÉS TEGELYNOMÓGÉPEKET, KÉPVISELI
MAGYARORSZÁG ÉS AZ UTÓD-
ÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE
PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST,
V, AKADÉMIA UCCA 3. TELEFÓN 82-35

és ingyen kínálkozik az embernek, amely melléje szegődik és elkíséri Újpesttől a Köztemetőig. Ez a művészet a kocsi ablakain kellett magát és mint egy reklámkiállítás, úgy sorakoztatja egymás mellé a grafikai szemrevalókat. Mindenekelőtt a szűcsbirtékek. Mintha összebeszéltek volna, valamennyien törderekű, hattyúnyakú, orrát fintorító divathölgyet kívánnak a rajzolóktól. Úgy látszik, mintha e képeken egyetlen hölgy sem bírná elviselni az új bunda illatát, valamennyi a csillagok felé fordítja az orrát. Mellettük a monori pótkávésző nő dúskál a színekben. Kezei pirosak, harisnyája, cipője, szemöldöke piros. Ő maga abból az édeskés, nyálkás, vöröses anyagból van gyúrva, amely a pótkávét annyira jellemzi. De nini, mellette ott van egy burleszk ujdonság is: a Lázár uccai bútorkereskedés reklámja. Ahol a B betűbe jégszekrény, az U-ba szalvétaprés, a T-be kézilétra, az O-ba görredőny, az R-be pedig hurkátólógép van belefestve. Az egész együtt BUTOR, olyan mintha egy pincebutorüzletben lába kelne valamennyi rögnék. Szörnyen mulatságos a pesti villamos, mely döcögve visz ugyan a végállomáshoz, de közben harminc koronáért egy ötszáz méteres filmet ad ingyenes mulatságul, fantasztikus és kacagtatót.

SZAKOKTATÁS

ÁRNYFOLTOK GUTENBERG TALÁLMA NYÁBAN és »Párhuzam Lincoln és Darwin között« címen tartott László Dezső kollégánk jól sikerült előadást a Korrektorkör és a Hirlapszedők Köre fölkérésére február 11-én, vasárnap délelőtt a Könyvnyomdászok Segélyező-Egyesületének Kölcsey uccai termében. Az előadó Gutenberg találmányának árnyfoltjairól beszélt. Tudjuk, hogy mindennek megvan a maga fény- és árnyoldala. László azonban Gutenberg találmányának nem a technikai árnyoldaláról beszélt, hanem arról a káros hatásról, amelyet a könyvnyomtatás segítségével a tömegek szellemi életére gyakorolnak a ponyvairódalom és egyéb népbütítő nyomtatványok terjesztésével. A tetszéssel fogadott fejtegetések után érdekes adalékokkal szolgált Lincoln elnök életéből, aki megszüntette az Amerikában még az elmúlt század vége felé üzött rabszolgakereskedelmet, és Darwin életéből, aki fejlődélméletével bevilágított a természet-tudományok mindaddig meglehetősen homályos területére. Mind a két előadás szorgalmas és alapos tanulmányok értékes lesűrődése volt.

ből, aki fejlődélméletével bevilágított a természet-tudományok mindaddig meglehetősen homályos területére. Mind a két előadás szorgalmas és alapos tanulmányok értékes lesűrődése volt.

ÚJ BETŰK ÉS DÍSZEK

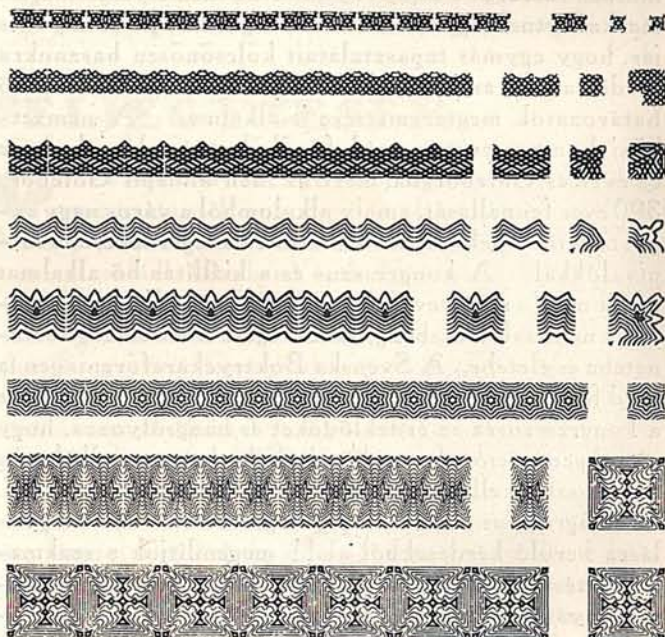
DÍSZÍTŐANYAG ÉRTÉKPAPIROKHOZ Legutóbb a lipcei J. G. Schelter & Giesecke betűöntőde a fenti elnevezés alatt igen érdekes és értékes díszítő anyagot hozott piacra. A körzetanyag a litográfiában használatos guillocheszerű motívumok nagy tömegéből áll és értékpapírok nyomdai előállítására kiválóan alkalmas. E sorok között bemutatunk néhány fajtát e sorozatból, megjegyezvén, hogy az ezeken kívül sok kisebb-nagyobb önálló darabot is felölél. — Egyidejű-

Geschichte und Kultur der Griechen Unser Gewerbe

A J. G. Schelter & Giesecke betűöntőde Thor betűje

Lehrgang der Algebra Das Moor

A J. G. Schelter & Giesecke
betűöntőde Dolmen betűje (erről a januári szám 20. oldalán irtunk)

A J. G. Schelter & Giesecke betűöntőde díszítményei értékpapírok szedéséhez

leg bemutatjuk a cég újabb betűi közül a Thor nevű kurzívot, mely ugyanezen öntődének Belwe betűjéhez hasonló. Erőteljes vonásai, közepes vastagságú betűi igen alkalmassá teszik a betűfajtát hirdetésszedésre.

ÚJ MINTAKÖNYVEK. A német betűöntőipar sűrűn dobja piacra a szebbnél-szebb ujdonságokat betűkből és díszítőanyagokból. Újabban a kö-

HORVÁT LAJOS GRAFIKAI SZAKÜZLETE R-T BUDAPEST

Szállít azonnal raktárról teljes
KÖNYVNYOMDAI, KÖNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, DOBOZGYÁRI
berendezéseket és mindennemű szerelvényeket
Gépek javítása szavatosság mellett

IRODA ÉS RAKTÁR: VII. ARÉNA ÚT 80
TELEFÓN: JÓZSEF 32-03
GYÁRTELEP: III. FÉNYES ELEK UCCA 4
TELEFÓN 121-38

De ha ezeket a »régi« szép könyveket az előttem fekvő harminchat új könyvvel összehasonlítom: úgy érzem, mintha ezeket az új könyveket nemzedékekkel előttünk élt könyvnyomtatók készítették volna — a XX. században gyártott anyagokból.

A régi könyvekben való búvárkodás, elődeink munkáiban való elmélyedés hozta létre a Kner könyvek tipográfiáját.

Kner Izidor a könyvkiadó, Kner Imre a nyomdász és Kozma Lajos az építész és grafikus művész olyan jelentőségű könyvművészeti produktumokkal lépték meg a könyvnyomtató világot, amilyen jelentőséget a közelebbi multban csak Morris könyveinek tulajdoníthatunk.

A 36 könyvnek csak a betűje és díszítőanyaga egységes, az egyes könyvek tipografiai megoldása más és más, aszerint, milyen korból való az irodalomnak ama terméke, amely a könyv szövegét alkotja. A Kner klasszikusok között látunk tipikus biedermeier stílust, klasszikus stílust, végigvonulnak szemünk előtt a múlt század 30-as, 40-es, 50-es és 60-as éveiben divott különböző könyvstílusok, de egyes könyvek tipográfiája a XVIII. században megjelent könyvekre is emlékeztet.

A Monumenta Literarum füzetekinek tipográfiája az előbb említett sorozat kivételénél sokkal érdekesebb s az egyes füzetek a barokstílust különösen nagy sikerrel tükröztetik vissza. Ezek között találjuk meg azokat a könyvtípusokat, amelyeknek egyszerű technikáját a gyakorlati élet széles mezőnyein lehetne kultiválni könyvkiadóinknak.

A könyvdísz Kozma Lajos műve. Ez a könyvdísz foglalja magában — legjobb tudomásunk szerint — az első magyar művéstől való, magyar gyártmányú, egységesen megkomponált, szedhető betűöntődei körzetanyagot, mely sok-sok részletében emlékeztet régi könyvnyomtatóink körzeteire, mégis modern, friss és ami legnagyobb előnye: univerzálisan használható bármiféle sajtótermékekhez. Nagy kár és fájdalmas tudat, hogy ez az anyag magántulajdon, Knerék sajátja s így kereskedelmi forgalomba nem kerül. E könyvdísz egyéb darabjai: fejlécek, záródíszek, vignetták Kozma közismert egyéni stílusában megoldott pompás rajzok. A szép, nemes vágású antikva betű a Kozma díszekkel gyönyörű együttest alkot, ami természetes is, mert nyilvánvaló, hogy az alkotó művész a betűhöz hangolta díszeit és műtyűrkéit.

Ehhez az együtteshez járul hozzá azután Kner Imre elismerten nagy szaktudása, amely minden irodalmi munkának tartalmához méltó és illő tipografiai elrendezést tudott komponálni. Ez nem könnyű feladat, sokan nem is fogják megérteni és értékelni, pedig minden dicséretet megérdemel az a hatalmas, évekre visszanyúló szívós munka, amely a régi könyvek elmélyedő tanulmányozásából létrehozta azt a könyvstílust, amely — úgy érzem — egyedül helyénvaló a könyvkészítés terén s amelynek fejlesztése a közel jövő feladata lesz.

Igaz az, hogy ez alkalommal csupa luxuskiadású könyvről van szó, amelyeknek előállítására — általános felfogás szerint — nagyobb gondot kell fordítani. Nézetem szerint bármily könyv előállításánál egyformán kiváló gonddal kell eljárni és a legigénytelenebb könyvnek is tipográfiai remeknek kellene lennie, mert ha valaminek, úgy a könyvnek van ízlésnemesítő hivatása nemcsak tartalmi, hanem technikai kivitelbeli vonatkozásban is. Knerék nyomán meg lehet alkotni a minden köny-

vek nemes, komoly és ízléses stílusát, amelyet azután a tömegtermelésben is kellőképp kell — mert lehetséges — érvényre juttatni. Nem kételkedünk abban, hogy a szívós akaraterű Kner Imre annak idején ezt a feladatot is sikeresen fogja megoldani. Más könyvkiadó és nyomdász erre nem fog akadni és nem is tud vállalkozni.

A Kner könyvek ennél részletesebb leírásába vagy kritikájába a bevezető sorokban említett körülmények miatt nem bocsátkozhatok, de ehelyett leszögezem, hogy e könyvek a magyar könyvkiadás újabb termésének gyöngyszemei, amelyeknek létrehozásában a pénz, a szaktudás és az ízlés nagyszerűen összehangolt trióban működött közre.

Példaként szolgálhatnának a Kner könyvek a magyar könyvkiadónak, miként kell szép könyvet készíteni. Sajnos, könyvkiadóink jórésze az előbb említett trióból csak az első alkotóelemmel bír: pénzzel. Szép könyvek kiadásához szükséges technikai tudással és ízléssel nem rendelkeznek. Dehát — veheti oda a hozzáértő — ezt a fogyatékságot meg lehet vásárolni pénzzel s ebből a legtöbb kiadónak több van, mint a gyomai nyomtatónak! Ez igaz! Csak hogy ahhoz, hogy könyvkiadóink nagy része áldozatkészség dolgában Kner nyomába lépjen, ahhoz bizony szív is kell pénzt áldozni olyan célra, amiben lelküknek is öröme telne, ha képesek volnának megvonni a határt a szép és ízléstelen könyv között.

MŰVÉSZET

HIVATALOS GRAFIKA. Azoknak, akik a grafikusművészetben a tömegek ízlésre való nevelésének és a harmóniaérzés fejlesztésének leghatásosabb eszközt látják, régi óhajtasuk, hogy az állami és községi hatóságok maguk járjanak elől a jó példával, nyomtatványaik művészi megjelentetésével. Arra hivatkoznak ezek, hogy nem elég, ha a közületek vezetői a bélyegek és bankjegyek időnkénti tervpályázatainak kiírásával vélnék eleget tenni feladataiknak, hanem minden hivatalos okiratnak példaadónak kell lennie nyomdatechnikai szépségével. E felfogás szerint természetesen elsősorban az ünnepélyes jellegű okiratok tervezését kell művészi gondossággal végezni, tehát: az anyakönyvi és házasságleveleket, az iskolai bizonyítványokat, a különféle elismerő okiratokat stb. De még a legegyszerűbb bélyegző, a legszárazabb élelmiszerjegy is magán hordhatja a grafikus elrendezés, a szép betűk és a kellemes összehatás jegyeit s egyáltalában a művészi gond ismertetőjeleit. Éppen ezért most a német nagyvárosok művésziskolái sorra azon törekcsenek, hogy az ottlevő grafikai osztályok gyakorlati műhelyekké váljanak, amelyek elsősorban állami és városi megbízásokat, hivatalos feladatokat érlelnek meg művésziesen s így mintegy természetes jegecesedési központjává válnak egy tartomány vagy vidék grafikai ízlésének. A hatóságok szívesen segítik őket ebben a törekvésben.

AZ ELŐZÉKPAPÍR. Mint a dalművet a nyitánya, úgy vezeti be a modern könyvet az előzékpapír. Már a könyv felütésénél kell, hogy kicsendüljön annak alaphangulata, komoly vagy vidám, ünnepélyes vagy naiv jellege. Minálunk az előzékpapír a véletlenül raktáron levő papírgyári készletek ízléshullámának lecsapódása. A németeknél és angoloknál iparművészeti tervezők szorgalmas munkáinak, ötleteinek, linómetszésének, ollókivágásainak, tuskompozí-

GERŐ ÉS GLÜCK

GRAFIKAI SZAKÜZLET ÉS GÉPJAVÍTÓ MŰHELY

Nagy raktár grafikai anyagokból, kő-, könyvnyomdai, könyvkötészeti, dobozgyári, stb. gépek és felszerelési cikkekből.

Gépjavításokat géptáralakításokat gépszerezéseket

elvállalunk. Hívásra azonnal küldünk szerelőt. Mindennemű javításokat legpontosabban, leglelkismeretesebben eszközölünk. Használt szakmabeli gépeket a legmagasabb árban veszünk.

TELEFÓNHÍVÓSZÁM: JÓZSEF 23-16

Budapest VII, Hernád u. 28

cióinak kedves síkdíszítő területe. Ezért a jó német könyv készítésénél a könyvkiadó nem a szomszédbszalajt valakit egypár tucat márványozott papirosért, hanem illő módon megterveztetí azt egy grafikussal. Talán a legjobb példákat s a legtöbb gondolatot erre vonatkozólag a japán előzékpapírok adják a mai könyvművészeknek, azok a csodásan finom színhangulattal kezelt merített és rizspapírok, amelyeknek foltjai, tetetlen és mégis valami mély szimbolumot visszatükörző vonalrajzai egy biztos és ősi grafikai kultúra hangszereivel közeledtek a főtémához: a könyvhöz.

GYÁRIPARSZERŰ ÉS MŰVÉSZI KÖNYVKÖTÉS. E lap hasábjain megemlékeztünk már a müncheni nagy iparművészeti kiállításról, a »Gewerbe-schau«-ról, mely az idei nyár nagy eseménye volt és nemrég teljes anyagi és erkölcsi sikerrel zárult. Ezen a kiállításon éppúgy bemutatásra kerültek a nagyiparilag előállított, mint a kis kézművesek által készített ipari termékek, ha azok ízlés szempontjából kifogástalanok voltak. Hogy a tárgyak kiválasztásánál milyen zsinórmértéket alkalmaztak, azt a katalógus előszavában ki is fejtették a könyvkötészet köréből vett gyakorlati példán a kiállítás rendezői. Szerintük többféle könyvkötés van. Először is gyáripari szerű kötés, fémszalakkal lazán fűzve, olcsó papírtábla, vagy vászonutánzat, konvencionális díszítés és betűk; az ilyenek egyes részei szétesnek, a könyv könnyen formátlanná válik. Ezzel szemben van a kézműves könyvkötés: az ívek gondosan, fonállal fűzve, valódi anyagok használata, a mellékletek befűzve s nem ragasztva, egyéni ízlés a díszítésben, tartós, szolid polgári munka. A harmadik fajtát: a gyáripari, de művészi könyvkötést, a nagy könyvkiadó cégek teremteték meg. A negyedik fajta: a műipari vagy iparművészeti könyvkötés, mely a legválogottabb, legérdekesebb anyagokkal dolgozik. Az anyagot simítás, színezés, arany- vagy vaknyomás által díszíti. Előzékpapírokra, a könyv hátára, a sarkok és élek kidolgozására pontosan ügyet vet. A díszítés a könyv szelleméhez, tartalmához, vagy az ajándékozási célhoz igazodik, tehát egyéni. Nagy átérző és nagyon sokoldalú intelligenciát kíván a mesterétől. Mondani sem kell, hogy a kiállításon minden ízléses fajta könyvkötői alkotásra bőséges választék állt rendelkezésre.

A FAMETSZÉS, ez a gyönyörű ódon sokszorosító technika immár vagy két évtizede kihalt a magyar művészetből. Talán az öreg Morelli volt utolsó mestere ennek az archaikus szép mesterségnek, ő még oktatta a dúcok faragására, vésésére a magyar ifjúságot, azután lezárult vele a Doré művészete követőinek sora. Egy nagyipari, olcsó tömegtermelésre berendezkedő korszak következett utána, amely csak mosolyogni tudott a kézműveskor hagyományain, az egyszerű kis bicskákkal dolgozó csendes fametszőpatriarchákon. Körülbelül ugyanez volt a sorsa a fametszésnek a németeknél és a franciáknál is, de a grafika újraéledő szeretete ott már éppúgy felnevelt egy xilografusnemzedéket, mint ahogy a rézkarcolásnak és litográfiának kultusza is megindult ott az utolsó

tíz-tizenét évben. Az illusztrált könyveknek és az archaikus szépségeknek szeretete kétségkívül minálunk is ki fogja pattantani a fametszés reneszánszát, mert hiszen bizonyos fajta könyvek, biblikus munkák, ódon nyelvű iratok, népies széphistóriák szinte sóvárognak az ilyen technikájú rajzok után. Az itt-ott szórványosan jelentkező kísérletek még messze vannak attól, hogy a feledésbe ment technika finom könnyűségével tudnák kifejezni a grafikai mondanivalókat, de meg lehet jósolni, hogy az első igazán szakavatott fametszőmesternek nagy sikere lesz a mi modern grafikánkban.

KÖNYVEKRŐL

MAURICE MAETERLINCK: TINTAGILES HALÁLA. Fordította Keleti Arthur. Balog István fába metszett rajzaival. Székasi Sacelláry Pál kiadása. Csupa rejtelem, sötét bizonytalanság, izgató szimbólum ez az ötfelvonásos rövid színjáték. Shakespeare véres királydrámáinak hangulata borul a dialógusokra, melyek zsúfoltságát, tragikus borúját nem is a fordító, hanem az eredeti művet újra költő művész érzékével vitte át magyar nyelvre Keleti Arthur. Mind-egyik felvonás előtt egy-egy fejléc. A fametszés közlési lehetőségeinek tetemes kitágítását jelentik a fejlécek. Hajszálvékony fehér vonalak hasítják a fekete alap bársonyos tömörségét. Mintha lidércfény villanna fel a feneketlen éjszakában. Maeterlinck költészete mintegy sűrítve, lényegére szorítva nyer új alapot e fametszetekben. Borzongató titkok hollóserege röppen ki e vonalakból, hogy nyugalmodat szétzilálja és ismeretlen bajok, veszedelmek félelmét zúdítsa reánk...

ÚJ PETŐFI-ÉLETRAJZ. Ferenczi Zoltán a Petőfi Társaság megbízásából Petőfi százados ünnepére megírta a költő teljes életrajzát és azt most a Pantheon Irodalmi Intézet rendkívül tetszetős kiadásban, ízléses borítékban, hét arckép művészi reprodukciójával közrebocsátotta. Ferenczi, legnagyobb érdemű Petőfi kutatónk, ezúttal nagy feladatra vállalkozik, be akarja mutatni Petőfiben az embert, sorsának viszonyosságai között, azután a költőt a maga hitvallásával, költészete legjellemzőbb tulajdonaival, működése gaz-

AKAR VÁSÁROLNI? ÚGY FORDULJON AZ
UNIVERSAL
 GRAFIKAI SZAKÜZLET R.-T.-HOZ
 BUDAPEST VIII. RÁKÓCZITÉR 2. SZ.
 TELEFONSZÁM: JÓZSEF 48-12.

dagságával, végül a halhatatlan szellem műveit, amint bennük csodás élete és költészete megjelenik. Ferenczi a maga nagy tudományával, világos stíljével és író-művészetével nagyszerűen megoldotta a feladatát: könyve alapos és gyönyörködtető, a kép, melyethősről ad, méltó Petőfi ragyogó egyéniségéhez és költészetéhez. Az életrajzi részek szinte regényírói eleven-séggel szólnak hozzánk, esztétikai fejtegetései könnyed tollal vannak írva s mégis mélyek, lebilincselők. Ezt a könyvet minden magyar embernek el kell olvasnia.

KORREKTŰRA

A HANGZÓVÁLTOZÁSOK esetei az utóbbi időben olyan gyakorlatot honosítottak meg egyik-másik nyomdában, amelyet hiba és mulasztás volna szó nélkül hagynunk. Ha valamely szó *a* vagy *e* magánhangzóval végződik, de ragozottan használják, akkor az *a* vagy *e* betű *á*-ra vagy *é*-re változik. Például: Balla Ballának, kefe kefével. Ezen az egyszerű és világos szabálynál igen gyakran csorbát ejtenek. Ki ne látott volna még ilyen szóalakokat: Internacionáleban, Fiumeban? Az *ért*-ragos eseteknél pedig még gyakrabban a hibák: pénzeért, szövetségeért, Internacionáleért, Fiumeért és ehhez hasonló szavakat láthat akárhányszor a szorgalmas figyelő. Pedig ezek így helyesek: Internacionáleban, Fiumében, pénzéért, szövetségéért, Internacionáleért, Fiuméért. Különösen ügyeljünk az idegen szavak eseteire, mert azok tévesztenek meg bennünket a legkönnyebben. Mondjuk, hogy valakinek például Marco a neve. Ha ehhez a névhez rag járul, akkor az utolsó magánhangzója megváltozik. Így: Marcónak. Ezt éppen olyan helytelenül szedik rövid *o*-val, mint ahogyan a Bella név sem volna helyes így: Bellanak. Talán nincsen szükség több példára, hogy mindenki tisztán lásson.

EGYSZERSMIND vagy egyszersmint? Gyakorlati korrektor előtt nem újság, hogy vannak kéziratok, amelyeken az elfogadott és megszokott *egyszersmind* helyett az *egyszersmint* alakot írják. Érdekes, hogy a fonétikus helyesírás hívei ezzel a szóval szemben mennyi türelmet tanúsítanak. Nem hisszük ugyanis, hogy a szófejtésnek volna valami köze a szóvégi *d* betű-

höz. Azonkívül pedig igazán nem mondható, hogy a szót használó művelt ember *d* betűt ejt a szó végén. Joggal kérdezhetjük tehát: miért nem hagyják szerephez jutni a fonétikát éppen itt, ahol semmi kifogás sem emelhető ellene?

SEJTETNI ENGEDI. Lépten-nyomon találkozunk nyomtatásban is a míveltető cselekvőszók fenti alakjával. Kis gondolkozás után bárki megláthatja, hogy az hibás, mert a míveltetést kettősen fejezi ki: a szóban magában és németesen a *lassen* = engedni, hagyni míveltető ige segítségével. Egyik legmagyarosabban szerkesztett napilapunk vezércikkében is így ír: »... amit sejtetni engedett«. Meg vagyok róla győződve, hogy a szerző szívesen veszi, ha a korrektor a két idegenszerűen hangzó szóból egyet csinál: »sejtetett«. Ezt a hibát általában gyakran ejtik íróink. Híres Dante-fordítók is az »O beata Ungaria, se non si lascia più malmenare!« felkiáltást így adták vissza: »Ó, boldog Magyarország, ha nem hagyja magát többé félrevezettetni!«. E sorok írója így javította ki: »... ha nem hagyja magát többé félrevezetni« (még helyesebb: »... ha nem vezettetni magát többé félre«) és nem volt semmi baj, a fordító meghajolt a helyesebb magyarság előtt. A hiba azonnal szembetűnő, ha a helytelen míveltetést analógiákkal próbáljuk ki: *hagyok* magamnak ruhát *csináltatni*, házat *hagyok* építtetni, megértetni *engedem* vele stb. Ekkor meglátjuk, hogy ruhát csináltatok, házat építetek, megértetem vele, eléggé kifejezi a míveltetést és hogy a *hagyok* szóval csak rontunk a magyarságon.

FELJEGYZÉSEK

ÖTVENÉVES NYOMDÁSZJUBILEUM. A könyvnyomtatásnak egy régi derék munkása, Gelléri Mihály érdemes szaktársunk ülte meg február 11-én, csendes családi körében, csak barátaitól környezve, ötvenéves nyomdászati jubileumát. A régi nyomdászgeneráció e köztisztelőben álló alakja 1861-ben született Szegvárott (Csongrádmegye), ahonnan mint gyerek elkerülve, Szentesen és Szegeden járt iskolába, majd a szegedi Bába-féle nyomdába került tanulónak. Mint szedő egész 1879-ig, a szegedi nagy árvízig dolgozott e szűkebb pátriájában, míglen Budapestre került, ahol 1880-ban a Pesti könyvnyomda Részvénytársaságban kap kondíciót mint korrektor és később revizor. Egész 1896-ig maradt e helyén, amikor önállósította magát. Mint főnök csak fokozta azt a szeretetet és tiszteletet, amely mint munkást munkástársai részéről övezte. Sohasem feledkezett meg arról, hogy ő is mint munkás küzdött hosszú évekig és ez ok sohasem térítette őt el arról az útról, mely a méltanyosság, az igazság és a megértés útján haladt. Nem saját érdekét tolta előtérbe, hanem munkásai jólétét és ezért nemcsak szerették és tisztelték munkásai, hanem valósággal rajongtak is érte, a volt anyaegyleti választmányi tagért, az Önképzőkör volt könyvtárosáért és a Szakkör volt titkáráért. Mindig toll volt a

**JÓZSEF
48-12**

HÍVJA FEL EZT A SZÁMOT, HA JO
FESTÉKET
(SZÍNESET, VAGY FEKETÉT) AKAR VENN

UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RT
BUDAPEST, RÁKÓCZI TÉR 2
BEJÁRAT: SALÉTRÓM UCCA

kezében, hogy a szakfejlesztést, a kollégialis szeretetet előmozdítsa és ápolja. A Nyomdászok Évkönyve, melyet számos évig szerkesztett és amelyet a Szakkör adott ki, a Typographia, Nyomdászok Közlönye, Magyar Nyomdászat számos cikkeiben ragyogó magyarsággal harcolt mindazért, ami szép, jó és a munkások előnyét és javát mozdítja elő. Végre őt is elérte fátuma: súlyos betegség, gégebaj támadta meg, mely gyilkos kór eltiltotta a nyomda levegőjétől és kénytelen volt rokkantállományba vonulni. Mint rokkant is, gondolatainak csúcspontja csak munkástársainak jóléte, boldogulása és szakképzettsége s ha csak teheti, szóval és írásban harcol ez eszméért. Ilyen tevékeny élet után érte meg ötvenéves nyomdászati jubileumát és bár a szedőtermen kívül, de azért általános tisztelettől övezve. Mi is, nemcsak mint régi tollforgatót és nyomdászt, hanem a becsület és tisztelet mintaképét üdvözljük szép ünnepén azzal az óhajtással, hogy vajha sok ilyen munkása lenne a magyar nyomdaiparnak.

NYOMDAFŐNÖKÖK NEMZETKÖZI KONGRESSZUSA. A svéd nyomdatulajdonosok egyesülete *Wald. Zachrisson* elnökkel az élén elhatározta, hogy 1923 június 4-ére meghívja Göteborgba a világ összes nyomdafőnökeit és a szakmai köröket, hogy azok a szakmákban régóta megoldásra váró gazdasági és technikai kérdéseket végre alaposan megvitathassák. Az ilyen találkozás, amellett, hogy a világ minden részéből a könyvnyomtatók személyesen megismerkedhetnek egymással, azzal a gazdasági előnnyel is jár, hogy egymás tapasztalatait kölcsönösen hasznukra fordíthatják, ami a szakmai fejlődésre messze kiható határozatok megteremtésére is alkalmas. A nemzetközi kongresszust a svéd főnökök azért hívják össze ez évre és Göteborgba, mert az idén ünnepli Göteborg 300 éves fennállását, amely alkalomból a város nagy export- és történelmi kiállítást rendez a legérdekesebb látványokkal. A kongresszus és a kiállítás bő alkalmat nyújt majd a résztvevőknek arra, hogy bepillantást nyerjenek nemcsak Göteborg, hanem egész Svédország történetébe és életébe. A Svenska Boktryckareföreningen (a svéd főnökegyesület) a legszívélyesebben hívja meg erre a kongresszusra az érdeklődőket és hangsúlyozza, hogy a mai generációnak ezenkívül aligha lesz még alkalma a hasznosat a kellemessel ennyire egybekapcsolva átélni. A kongresszus három napig fog tartani. A tárgyalásra kerülő kérdésekből alább megemlítiük a szakmafejlesztési szempontból is fontos pontokat. A nyomtatványárszabályzatok különbözősége. A papirosalakok és minőségük egységesítése. A géptípusoknak kisebb számra való korlátozása azoknak alakja szerint, hogy a papír és a nyomógépek árának leszállítása elérhető legyen. Új találmányok. Az offsetsajtó jelentősége a könyvnyomdákra nézve. A munkahelyiségek egészségügye. A munkabérek egységesítése és a tanoncrendszerek a különböző országokban. A mélynyomás befolyása a könyvnyomtatásra. A kalkuláció a különböző országokban. A könyvnyomtatásnak tudományos alapelvek szerint való vezetése. Ipari de-

mokrácia a könyvnyomdáknak. Jutalékrendszerek a nyomdáknak. Láthatjuk a napirendből is, hogy a szakmafejlesztésnek is nagy szerep jut majd az első nemzetközi főnökkongresszuson. Kíváncsi lennének, ha a kongresszusra olyanok is elmehetnének, akik az ott elhangzó jó eszméket itthon a megvalósuláshoz segíthetnék. A kongresszuson való részvétel ára 125 svéd korona. Ebben benne van a kiállításra való belépődíj, valamint a három kongresszusi napra a reggeli és ebéd ára. A szelvényfüzet a kongresszus irodájában váltható. Jelentkezési határidő *legkésőbb május 1.*, ezen a címen: »Den Internationella Boktryckare-Kongressen Göteborg.« Az utolsó nap délutánján — mint a hozzánk beküldött programból látható — a résztvevők között az *Aktiebolaget Princeps*-gyár ajándékozta Princeps-sajtót fognak kisorsolni. A sorsjegyek ára 25 svéd korona. A kongresszusra vonatkozó bővebb felvilágosítással a Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete és lapunk szerkesztősége is készséggel szolgál.

GUTENBERG 42-SOROS BIBLIÁJA, amelynek egyetlen teljes példányát a Leipziger Buchmuseum őrzi, megmenekült az elárverezéstől. Tudvalevően az a veszedelem fenyegette Gutenbergnek ezt az első Luther-bibliáját, hogy eladják, mert úgy volt, hogy a múzeum fenntartásának költségeit másképpen nem tudják fedezni. A 42-soros bibliából 30 példányt nyomtak pergamenre, 170-et papirosra. Gyönyörű iniciálékkal és miniatűrökkel van díszítve ez az annyira megcsodált mű, melynek megmentése érdekében gyűjtést is indítottak. Amerikából tekintélyes összegeket ajánlottak fel a bibliáért, és a műértő jenkik már-már megkaparintották volna az értékes példányt, ha hűsz kiváló grafikusművész műveiknek kiállításával elő nem teremti a szükséges összeget. A múzeum fenntartása a kiállításon befolyt összeggel nemcsak pillanatnyilag, hanem jóidőre biztosítva van. Milyen meglehető jele ez is a német kultúrszeretetnek! Ha azt veszedelem fenyegeti, akkor főnök, munkás és művész mint egy ember áll talpra megmentéséért.

SZEMLÉLŐDÉS A VILLAMOSON. Ülök a villamoson és a táj szépségei helyett a művészetre esik a tekintetem. Arra a művészetre, mely önként

**DRESDENER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A-G
COSWIG I. SA.**

GYÁRTJA A **PLANÉTA**-GYORSSAJTÓKAT
ÉS TÉGELYNYOMÓGÉPEKET, KÉPVISELI
MAGYARORSZÁG ÉS AZ UTÓD-
ÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE
PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST,
V, AKADÉMIA UCCA 3. TELEFÓN 82-35

és ingyen kínálgatik az embernek, amely melléje szer-
gődik és elkíséri Újpesttől a Köztetetőig. Ez a
művészet a kocsi ablakain kellett magát és mint egy
reklámkiállítás, úgy sorakoztatja egymás mellé a
grafikai szemrevalókat. Mindenekelőtt a szűcsirde-
tések. Mintha összebeszéltek volna, valamennyien
törtderékú, hattyúnyakú, orrát fintorító divathölgyet
kívánnak a rajzolóktól. Úgy látszik, mintha e képeken
egyetlen hölgy sem bírna elviselni az új bunda illatát,
valamennyi a csillagok felé fordítja az orrát. Mel-
lettük a monori pótkávésző nő dúskál a színekben.
Kezei pirosak, harisnyája, cipője, szemöldöke piros.
Ő maga abból az édeskés, nyálkás, vöröses anyagból
van gyúrva, amely a pótkávét annyira jellemzi. De
nini, mellette ott van egy burleszk ujdonság is:
a Lázár uccai bútorkereskedés reklámja. Ahol a
B betűbe jégszekrény, az U-ba szalvétaprés, a T-be
kézilétrá, az O-ba görredőny, az R-be pedig hurka-
töltőgép van belefestve. Az egész együtt BUTOR,
olyan mintha egy pincebutorüzletben lába kelne vala-
mennyi rögnek. Szörnyen mulatságos a pesti villa-
mos, mely dőcögve visz ugyan a végállomáshoz, de
közben harminc koronáért egy ötszáz méteres filmet
ad ingyenes mulatságul, fantasztikus és kacagtatót . .

SZAKOKTATÁS

**ÁRNYFOLTOK GUTENBERG TALÁLMA NYÁ-
BAN** és »Párhuzam Lincoln és Darwin között«
címen tartott László Dezső kollégánk jól sikerült elő-
adást a Korrektorkör és a Hirlapszedők Köre fölkéré-
sére február 11-én, vasárnap délelőtt a Könyvnyomda-
szok Segélyező-Egyesületének Kölcsey uccai termében.
Az előadó Gutenberg találmányának árnyfoltjairól
beszért. Tudjuk, hogy mindennek megvan a maga
fény- és árnyoldala. László azonban Gutenberg talá-
lmányának nem a technikai árnyoldaláról beszért, ha-
nem arról a káros határról, amelyet a könyvnyomtatás
segítségével a tömegek szellemi életére gyakorolnak a
ponyvairodalom és egyéb népbuító nyomtatványok
terjesztésével. A tetszéssel fogadott fejtegetések után
érdekes adalékokkal szolgált Lincoln elnök életéből,
aki megszüntette az Amerikában még az elmúlt század
végefelé üzött rabszolgakereskedelmet, és Darwin életé-

HORVÁT LAJOS GRAFIKAI SZAKÜZLETE R-T BUDAPEST

Szállít azonnal raktárról teljes
KÖNYVNYOMDAI, KÖNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, DOBOZGYÁRI
berendezéseket és mindennemű szerelvényeket
Gépek javítása szavatosság mellett

IRODA ÉS RAKTÁR: VII. ARÉNA ÚT 80
TELEFÓN: JÓZSEF 32-03
GYÁRTELEP: III. FÉNYES ELEK UCCA 4
TELEFÓN 121-38

ből, aki fejlődésméleteével bevilágított a természet-
tudományok mindaddig meglehetősen homályos terü-
letére. Mind a két előadás szorgalmas és alapos tanul-
mányok értékes lesűrődése volt.

ÚJ BETŰK ÉS DÍSZEK

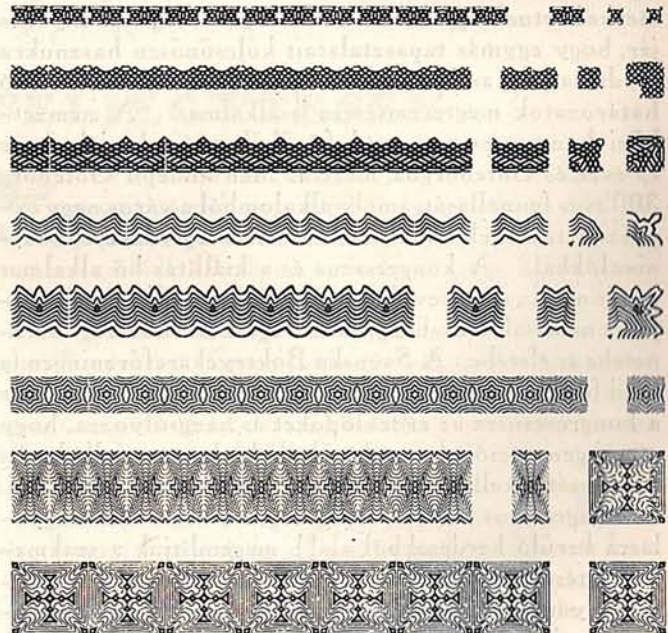
DÍSZÍTŐANYAG ÉRTÉKPAPIROKHOZ Legutóbb
a lipcei J. G. Schelter & Giesecke betűöntőde
a fenti elnevezés alatt igen érdekes és értékes díszítő
anyagot hozott piacra. A körzetanyag a litográfiában
használatos guillocheszerű motívumok nagy tömegéből
áll és értékpapírok nyomdai előállítására kiválóan
alkalmas. E sorok között bemutatunk néhány fajtát
e sorozatból, megjegyezvén, hogy az ezeken kívül sok
kisebb-nagyobb önálló darabot is felölél. — Egyidejű-

Geschichte und Kultur der Griechen Unser Gewerbe

A J. G. Schelter & Giesecke betűöntőde Thor betűje

Lehrgang der Algebra Das Moor

A J. G. Schelter & Giesecke
betűöntőde Dolmen betűje (erről a januári szám 20. oldalán irtunk)

A J. G. Schelter & Giesecke betűöntőde díszítőanyagai értékpapírok szedéséhez

leg bemutatjuk a cég újabb betűi közül a Thor nevű
kurzívot, mely ugyanezen öntődének Belwe betűihez
hasonló. Erőteljes vonásai, közepes vastagságú betűi
igen alkalmassá teszik a betűfaját hirdetésszedésre.

ÚJ MINTAKÖNYVEK. A német betűöntőipar
sűrűn dobja piacra a szebbnél-szebb ujdonsá-
gokat betűkből és díszítőanyagokból. Újabban a kö-

vetkező új öntődei termékek mintafüzeteit kaptuk meg. *Ludwig Wagner Leipzig* és a *Norddeutsche Schriftgiesserei A. G. Berlin* cégtől: a modern és nemes groteszk betűcsalád, Engel-Hardt díszek és egyéb sor-körzetek. — *D. Stempel A. G. Frankfurt a. M.* cégtől: Arab és török betűk és díszek mintakönyve. Elfen és Buhe fraktúr és dísz, Rheinsberg díszek. A *H. Berthold A. G. Berlin* cégtől: A Blok betűcsalád mintakönyve. A *Genzsch & Heyse, Hamburg* cégtől: Az Ege díszek füzete és a félkövér Glass betű mintalapjai. Mindezeket az új anyagokat a mintasorok beérkezése után fogjuk majd lapunk olvasóival ismertetni.

TECHNIKAI ÚJÍTÁSOK

»KONTOPHOT GOERZ.« Új optikai-fotografikai sokszorosító eljárás hírért hozzák németországi laptársaink. Ezen készülék egy sokszorosító-kamarából áll, amelynek segítségével minden írott és rajzolt tárgy bármily alakban a legrövidebb időn belül, a fotografikus papíros teljes kihasználásával, az eredetihez híven másolható le. A felvételek automatikusan szabályozódnak. Lemezek vagy filmek ehhez nem szükségesek. A felvételeket közvetlenül fényérzékeny papírosra rögzíti a készülék, amely a lencse különös prizmaszerkezete segítségével az eredetit minden részletében hűségesen adja vissza. A készülék nagy gyorsaságát (naponta 8000 felvétel) az eredetinek pneumatikus fixírozásával éri el. Egyes lapokat és laponként egész könyveket is lemásol a készülék levélbéllyegnyi nagyságtól kezdve 33×33 cm-nyi nagyságig. A világítást a napfénytől függetlenül félwattos lámpák végzik. A világítás ideje táblázatról mechanikusan olvasható le. A találmány iránt az érdeklét szakkörökben nagy az érdeklődés, mert ennek segítségével a máris mutatkozó jelek szerint az offsetlemezek közvetlen másolásához való negatívok is készíthetők lesznek. Az erre vonatkozó kísérletező munka még nem fejeződött be. Amint tudomást szerzünk róla, természetesen mi is azonnal beszámolunk az eredményről.

»LINTYMON.« Ezen a néven az Adamüvek augsburgi gépgyár új villamos szedőgépfűtő készüléket hozott forgalomba. Ez a készülék — kombinált villamos és gázfűtéssel és szabályozható öntőszájfelmelegítővel — négy részből áll: belső és külső olvasztótégely-, alsó és felső öntőszájszerkezetből. Ez utóbbinak szabályozhatóságára azért volt szükség, hogy a szedőgépen öntendő sorok szélessége és vastagsága szerint mérsékeljék az ólom hőfokát. A készülék úgy a Linotype-, mint a Typograph-, Monotype-, valamint minden tömöntőkatlan részére egyaránt hasznos.

FONTOS TALÁLMA NY. U. S. Forest-Products Laboratory Madisonban olyan titkos eljárást követ, mely szerint egy papírgyár már 1500 tonna benyomott papírost ismét nyomásra tett alkalmassá, anélkül, hogy a nyomdafesték eltávolítása a papíros

anyagát rontotta volna. Eddig marónátronlúggal távolították el az említett gyárban a papírosról a nyomdafestéket, ez azonban nagyon gyengítette a papíros rostanyagát, míg a fentnevezett ipartelep találmányával teljesen kifogástalan papíryananyagot termel. Majd ha ki fog derülni a titok . . .

TÖMÖNTÉS

MATRICAEGYENGETÉS. A matricaegyengetés fontos teendője a tömöntőnek. Tudvalevő, hogy pontozott léniák, egyedülálló sorok, ívjelzések (normák), pontok és a többi sokkal mélyebben nyomódnak a matricába, mint a síma szedés, klisék vagy kövér betűk. A matrica ezeken a helyeken vékonyabbá lesz, a lemezen tehát ezek a részek annyival magasabban fognak kiállni, ami azt idézi elő, hogy nyomásnál jobban szétlapulnak. Ezt megfelelő egyengetéssel meg lehet előzni. Pontoknál, ívjelzéseknel, léniáknál levelezőlapkartont kell a matrica hátára a megfelelő helyen felragasztani. Tanácsos kartondarabkákat, vagy kartonszalagokat előzően kissé megnedvesíteni, nehogy a fedőív feltevésénél eltolódjanak. Kevésbé mélyen bevert szavak és sorok papírcsíkok feltevésével egyengethetők ki. Gyakorlott tömöntő ezen a nyomon haladva csakhamar megtalálja majd a helyes utat. Az erre fordított időt és fáradságot busásan pótolja az, ha a gépteremben nem kell a tömöntvénylemezeket olyan sokáig egyengetni, mint enélkül. Ha a leöntendő formában klisék vannak, akkor annyi kartondarabkát kell vágni, amennyi szükséges és pontosan ráfektetni a leöntendő klisére, azután itatópapírosívet kell bekenni és óvatosan rátenni a matricára. Egy árral azután könnyen levehető a fedőívről, a kleiszterrel bekent itatósról a kartondarabkákat a rájuk ragadt itatódarabkákkal együtt. A matrica ezeken a helyeken egy papírlappal vékonyabb lesz; leöntött klisék ugyanis rendszerint alacsonyabbak szoktak lenni a rendes szedésnél, ami a most vázolt eljárással öntés előtt kiegyenlíthető. Ezzel fölöslegessé válik az alacsonyabban fekvő klisék felütögetése, vagy a formában betűmagasságra való alá rakása. Ezután meg kell kenni még egy itatós-, vagy fedőívet és ráfektetni a formára, erre elegendő száraz fedőpapír vagy nemez rakandó és mintegy 120 fok Celsiusra melegített szárítóprésbe teendő.

SZÁRÍTÁS A PRÉSBEN. Jó, puha nemezek (file) nagyon alkalmasak szárító takarónak, de ezek különösen most nagyon drágák. A drágaságukat fokozza az, hogy rövid idő múlva megkeményednek és ezért két-három készletre van szükség, hogy a keménnyé vált nemezeket hosszabb áztatással ismét

K Ö N Y V K Ö T É S Z E T I

vásznak, grádli, moleskin, márványpapírok, színes borítópapírok és az összes könyvkötészeti anyagok kaphatók a FREUND-BARÁT-féle papírnagykereskedésben és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia ucca 3. Tel.: 82-35

ruganyossá lehessen tenni. A legalkalmasabb szárító-takaró — némelyek szerint — mégis a puha csomónélküli angol itatós, amilyent a matricákhoz használnak. Csúpn arra akarunk rámutatni, hogy ha ilyen takaróval fedett forma kikerül a szárítóprésből, akkor azt látjuk, hogy a felső lapok majdnem egészen símák, míg az alsók, a matricán fekvő lapok a formához hasonló benyomásúak. Ha ilyen takarólapok ismét felhasználtnak, ha mindjárt a síma lapok kerülnek is a matricára, a matrica mégis egyenlőtlen nyomást kap, ami miatt sok a panasz a géptermekből. Ilyen egyenlőtlen, vagy behorpadt matricák egyengetése sokkal több időt igényel. Ennek megakadályozására olyan eljárást ajánlanak, amelyet a tanonc vagy segéd munkás is könnyen elsajátíthat. A takaró ívei többé-kevésbé éles benyomódást mutatnak, úgy hogy az egyes ívek-nél elő- és hátlapról lehet beszélni; minden újabb használatnál előlapot előlapra, hátlapot hátlapra fektetünk, ezáltal laza és puha takarót kapunk és a benyomódás kisimul. Hogy a síma oldalt kell a matricára fektetni, az magától értetődik. Ha a síma oldal is még egyenlőtlen felületet mutat, nem szabad elmulasztani, hogy új lapokat tegyünk alulra a formára és azután rá a befedő lapokat. A formát a szárító présben ennek közepére kell tenni. Ha így kezeljük a matricát, az minden részén egyenlő lesz. A szárítási idő még a nagy formáknál is 30 percnél több ne legyen. h

SZAKIRODALOM

GRAPHISCHE REVUE mult évi 6. (karácsonyi) száma hosszabb cikkben foglalkozik a mesterszedés alapfogalmival és a mélynyomással, mint a magasnyomás nagy konkurrenciával. Kisebb cikkek szólnak az egyes betűk fokozatos fejlődéséről és a Wiener Graphische Gesellschaft szedőtanfolyamáról. E tanfolyam hallgatóinak munkáiból be is mutat a lap négyoldali mellékleten nyolc jól sikerült egyszerű példát. Ezek a mellékleteken kívül van még a lapban három festékminta-melléklet. A lap előfizetési ára 1923 első felére (3 száma) 20.000 o. K; egyes szám ára 9000 o. K és a portóköltség. A kiadóhivatal címe: Wien VII, Seidengasse 17. W

ARCHIV FÜR BUCHGEWERBE UND GEBRAUCHSGRAPHIK 5. és 6. száma igen érdekes tartalommal jelent meg. Az 5. szám Emil Rudolf Weiss grafikus művészeti munkálkodásának méltatását foglalja magában, száznál több munkáját mutatván be részben az eredetivel azonos kivitelben, részben reprodukcióban. A 6. füzetet igen nagy érdeklődéssel vártuk: úgy hittük, hogy ez a szám, épp úgy mint a hajdani karácsonyi számok, impozáns kötet alakjában kerül asztalunkra. Sajnos — Németország mostani szomorú gazdasági katasztrófája csak egy egyszerű szám kiadását tette lehetővé a kiadó Buchgewerbevereinnek. Ez a szám a müncheni Gewerbeschau alkalmából készült reklámokkal és reklám céljából készült egyéb alkalmatosságokkal foglalkozik. Igen érdekes és újszerű dolgokat látunk reprodukálva ebben a sorozatban, amelyen végigvonul az új grafikai és építészeti irány perzselő,

gyujtogatató tüze. Ez a füzet különben szorosabb kapcsolatba került a magyar könyvnyomtatással is, amennyiben közli a gyomai Kner cég egy húsz oldalas mellékletét a magyar könyvművészet új útjairól. A melléklet szövegét Kner Imre és Kozma Lajos írták. Az első a kiadó feladatairól írt, az utóbbi pedig a könyvművész feladatait vizsgálja, amelyeknek gyakorlati alkalmazását Kozma a Kner nyomtatóműhelyben keresztül is vitte. E melléklettel részletesebben nem is foglalkozunk, tekintettel arra, hogy lapunk jelen számában a gyomai könyvművészetet külön méltatjuk. — Szomorú lehetőségként említjük meg e közlemény végén a lipcsei lapok ama híradását, hogy a Buchgewerbehaus eme nevezetes kiadványa: az *Archiv* alkalmasint meg fog szűnni. A szomorú német közgazdasági viszonyok íme odajuttatták ezt a tekintélyes és világszerte elsőnek elismert nyomdásziintézményt, hogy az Archiv megszűntetésének gondolatával foglalkozzék. A világegés ötödfél éve alatt mérhetetlen sok kultúrkinccs semmisült meg s íme Versailles után három esztendővel a megmaradt kultúrértékek is veszendőbe indulnak... Hát nem fest ez úgy, mintha a »művelt« nyugat a kultúra sírásójává avanzsált volna...?

TYPOGRAPHISCHE JAHRBÜCHER mult évi 9., 11. és 12. számai közül különösen az utóbbi érdemel figyelmet: *Die Qualitätsdrucksache-Sonderheft* az alcíme. Igen értékes szakcikkek kivételül 30 pompás kivitelű melléklet-gyűjteményről készített nyomdászt. A mellékletek nagy része a német felszerelő üzemek, gép-, festék- és papírgyárak s betűöntők reklámlapjaiból kerül ki olyan csodálatosan tiszta és precíz kivitelben, amint a németektől régen megszoktunk. A késéssel érkezett 9. száma és 11. száma a folyóiratnak a megszokott tartalmas szöveggel és 6—8 melléklettel jelent meg; ez utóbbiak között a Mäser-féle Technikum hallgatóinak néhány sikerült munkája van. A füzetek ára 150 korona (magyar könyvkereskedőknél rendelve). W

TYPOGRAPHISCHE MITTEILUNGEN ez ideig első száma új megoldásban jelent meg. Úgy a szöveg, mint a mellékletek túlnyomó része a Schriftguss AG. Ohio betűből szedettek, Ohio-Kraftból való címsorokkal. Az oldalmegoldás keresetlenül egyszerű és sokban hasonló lapunk oldalaihoz. A kövér címsorok igen előnyösen válnak ki a sorok szürke foltjából, amit egyébként olvasóink is tapasztalhatnak, miután a lapunknak rendelt és az idevaló úton megkészt s az itteni vámházban megakadt Ohio-Kraft betűket részben már megkaptuk. A Typographische Mitteilungen ez alkalommal is nyolc szedésmellékletet hoz, csupa egyszerű gyakorlati példát.

DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER ez évi januári számának vezetőhelyén részletesen számol be a mult év őszén megtartott nürnbergi vásárról (Werbekunstschau) s ezzel kapcsolatban egész csomó reklámanyomtatvány, levélfej, szíjnet reprodukcióját közli, amelyekből megállapítható, hogy a suggesztív erővel ható kubizmus és expresszionizmus mind jobban és jobban hódítja el a teret az azelőtti komoly és méltóságos német grafikától. A szövegrészben meg találunk érdekes közleményeket az újabb betűkről, gépszedésről a szedő munkáját megkönnyítő berendezkedésről stb. A füzethez néhány egyszerű melléklet van csatolva. A lap előfizetési ára egy évre 1500 korona; a kiadóhivatal címe: Berlin SW 61, Teltowerstrasse 32.

KRITIKA

JURY. A REKLÁM MŰVÉSZETE című lap egyik legutóbbi számának egy ívét küldte be bírálatra Pogácsnik Albin kollégánk. A szóbanforgó ív ifj. Kellner Ernő nyomdátulajdonosnak a kereskedelmi nyomtatványszedésről írt cikkét tartalmazza szokatlanul sok példával illusztrálva. Magával a cikkel itt nem foglalkozunk, csupán annak a megjegyzésére szorítkozunk, hogy a cikk tulajdonképpen hirdetésszedésről szól — a kereskedelmi nyomtatványokkal alig 12—15 sorban foglalkozik a cikkíró —, illusztrációi pedig ugyancsak hirdetések,

Á T NYOMÓ P A P I R O S O K,
száraz és nedves, transzparencpapír, Aufsteckkarton és az összes litográfiai cikkek kaphatók a FREUND-BARÁTFÉLE papírnagykereskedésben és grafikai szaküzletben
Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefón: 82-35.

leszámítva azt a néhány példát, amelyeknek magyarázó soraiban utal cikkíró arra is, hogy ez a példa egyszersmind levélfejnek, cégjegynek stb. is alkalmas. A hirdetéspéldákról — melyeknek szedője a beküldő *Pogácsnik Albin* kolléga — nagyjában megfelelően céljuknak: egyszerűek, de nem az ú. n. köznapiszedések. Egyszerűségük mellett mindegyikben van valami az új szedésformanyelvből: hajlított sor, részútos szedés stb. Mint ilyenek, példakul szolgálhatnak hirdetésszedőinknek, figyelmen kívül hagyva persze azt a néhány példát, amelyeknél a hajlított sort részben egyenes vonalban hagyja a szedő, amit már több ízben helytelenítettünk, azt írván erről, hogy ez »amolyan öszvéres dolog, sem számár, sem ló«. Ilyen félszegségekől minden jó hirdetésszedőt óvnunk kell, mert ez a leghatározottabban izléstelen kifejezés mód. A cikk keretében 6 oldalon egybetördeltek 2—7 hirdetést, a helyes csoportosítás illusztrálására. Ezek az oldalak ezt a célt nem szolgálják: azzal az intenzivitással, amit a cikkben kifejezésre juttatott gondolat megkövetel. Hirdetések helyes tördelését vagy csoportosítását nem lehet ilyen kis (24—40 cicerós) oldalakkal helyesen illusztrálni. Erre legalább 4° nagyságú oldal lehet csak alkalmas. A lapívvvel együtt hozzánk juttatott egyéb nyomtatványok szedése és nyomása — *Szentner Flóris* munkája — egyaránt jók és törekvő munkásokra vallanak. W

KAPOSVÁR nyomdai munkássága ez év január hó 6-án Gutenberg táncestélyt rendezett, melynek meghívója egyszerű, részben az elmúlt, részben a mai szedésviatnak megfelelő kompozícióban készült szedéssel látott nyomdafestéket; sajnos, ez utóbbit nem jól választották meg. A fekete főszín mellett a sötétzöld fősorok nem emelkednek ki az összkompozícióból, ami a nyomtatvány hatását nagyban csökkenti. Egyébként tiszta és nagy igénykésre valló munka. W

EDELÉNYBŐL a Blasz nyomda tanonca küldött be néhány nyomtatványt, amelyek — tanoncmunkákról lévén szó — feltűnően jól sikerültek. *Bogler Lajos* törekvő nyomdász-nak tartja magát és mesterségét tökéletesen kívánja elsajátítani: ez a szándéka valószínűleg sikerhez fogja juttatni, ha mostani felbuzdulása nem fog valami oknál fogva lelohadni s annak idején módjában lesz gyakorlatát más nyomdáknak is folytatni, persze nem Edelényben, ahol az akszidencia fehérhollószámába megy. A bemutatott munkák szedése kifogásolni valót alig hagy; hajlított sorai igen jók és jó helyen, indokoltan alkalmaztattak. Egyes munkái hű kópiái mintaszedéseink soraként, amit csak helyeselhetünk, mert sokkal jobb, ha kezdő sorban eleinte csak hű utánszedéseket produkál, mint önálló s talán szertelen terveket vált valóra. Öszintén kívánunk sikert

a kezdő s úgy látszik, mesterségét bensőségesen szerető ifjúnak s magunk részéről megadjuk a kívánt tanácsadást és útbaigazítást, mert hiszen ez a hivatásunk.

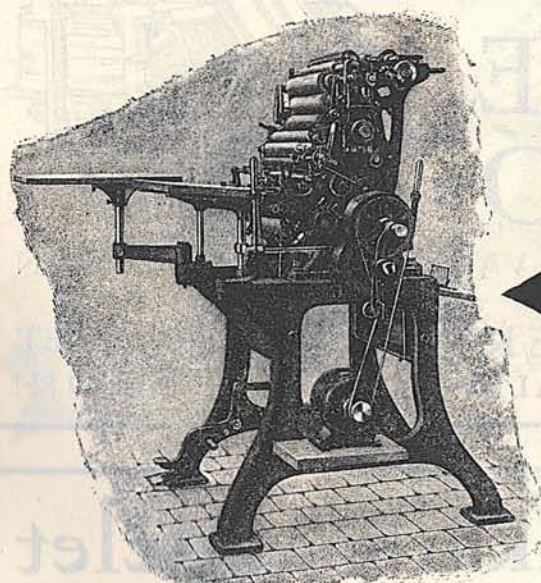
MEZŐBERÉNYBŐL *Brücker Mihály* kollégánk újszólván hónapról hónapra küldi be jobb munkáit bírálatra. A legutóbbi időben befutott munkái kivétel nélkül egyszerű munkák, szerény nyomaival a mai szedéstechnikai iránynak. Kicsiny vidéki nyomdában bizony nem is lehet állandóan úgynevezett mestermunkákat produkálni és ezért e megkezdett úton való haladásra buzdítjuk a beküldőt. — Az ottani Baltha-nyomdában készülő *Alföldi Függetlenség* című lapra sincs más megjegyzésünk: szedése egyszerű és elég jó. Nyomása és beigazítása szintén jó, de a nyomásra használt festék tönkresilányítja a szedő és nyomó jó munkáját. A lapot ugyanis olyan olajos festékkel nyomják, hogy az teljesen átítatja a papírost.

DUNAFÖLDVÁRRÓL *Szirmai Sándor és Makai István* kollégáink küldtek be igen sok nyomtatványt bírálatra. Egy kised retropektív kiállítást lehetne rendezni ebből a nyomtatványhalmazból, amelynek legöregebb sajtótermékei két évtizedes tisztes multa tekinthetnek vissza. A munkák szedéstechnikai kiviteléről nagyjából azt írhatjuk, hogy a mindenkori divatot követték a kollégák, de 2—3 évi késedelemmel, ebben a tekintetben csak most mutatnak nagyobb fürgeséget: már is alkalmazzák a hajlított sorokat és dícséretükre szolgáljon: legtöbbször egyszerűen és praktikusán; egy-két kefelevonaton látunk csak olyan komplikált sorhajlítást, amit nem tanácsos akárhol alkalmazni.

MAROSHÉVÍZRŐL, a mai Toplița-Románából *Szabó Sámuel* nyomdája küldte be körlevelét, melyben a nyomdának Kovásznáról való elköltöztetését jelenti be. A körlevél szedése egyszerű s noha semmi újszerűséget sem mutat a szedéskonstrukció, mégis az ízléses nyomtatványok közé kell sorolnunk. Nagy gond jellemzi a munkát, amit megkoronáz a tiszta és egyenletes nyomás.

ÜZENETEK

KIADÓHIVATALI KÖZLÉSEK. A körlevelezés nagy költségeire való tekintettel ezentúl fenti cím alatt fogjuk leadni a lapkezelőinket érdeklő közlendőket, arra kérjük tehát t. lapkezelőinket, hogy ezt a rovatot mindenkor figyelemmel

Merkantil és színes nyomásra

kis offsetsajtókat

24×34 cm papírnagyságra, 23×34 cm nyomófelülettel, azonnal szállíthatunk. * Könnyen kezelhető és áttekinthető gépek, melyeknek a teljesítménye elsőrangú. * Hajtórészükséglet egy hatórás erőforrásra.

Stokes & Smith Co

Barmen - Wichl

A március 4-10-iki lipcei vásáron a Buchgewerbehausban megtekinthető

kísérjük és a lap kézhezvétele után nyomban olvassák el, mert körleveleket nyomtatni és postán továbbítani ezentúl csak a leg-ritkább esetben fogunk.

Lapunk februári számának ára változatlanul 200, illetve 100 korona s a jutalék összege is a régi: példányonként 10 korona. Egyes vidéki városokból — dacára annak, hogy csekklapfüzetet mindenhová küldtünk — a pénzt mégis postautalványon küldik. Felkérjük vidéki lapkezelőinket, hogy ha netán nem kapták volna meg a csekkfüzetet, úgy erről újabb pénzküldemény feladása előtt értesítsenek.

A MAGYAR HELYESÍRÁSRÓL szóló, dr. Balassa József tollából való értekezésünk külön lenyomata két íves füzetecske alakjában megjelent és lapkezelőink útján megrendelhető. Ára 60 korona, ebből jutalék címén 10 korona a lapkezelő által levonandó, vidékről 2 korona portóköltség is küldendő.

H. J. MOHÁCS. A meghívó összehatásban jó munka, az ólomtetszetek is sikerültek, ügyeskező munkásra vallanak. A meghívó szedésére éppen csak annyit jegyzünk meg, hogy az ilyen tömörszedés nem igen bírja meg a sorok közötti nagy beosztást. Ilyen erős ritkításnál inkább a hosszabb-rövidebb, váltakozva egyenlőtlen terjedelmű sorok felelnek meg a célnak. Ily sorképzés megfelelőbb lett volna s ezt kívánja a vignetta biedermeier jellege is. A Kohn-féle számla szédése ellen semmi kifogás. De miért nyomták a szöveg alá olyan intenzív zöld színnel a címert és kitüntetések? Hogy oda kellett nyomni, azt akceptáljuk, de a színnek egész halvány színnek kellett volna lennie, mert így olvashatatlaná tette a szöveget.

F. F. KISKÚNFÉLEGYHÁZA. A beküldött plakát — szegényes viszonyokat véve figyelembe, — jól sikerült. Szabó kolléga dícséretet érdemel a fábametszett nagy figuráért.

Kiadó Bíró Miklós. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Nyomtatja a »Globus« Nyomdai Műintézet Részvénytársaság, VI. Aradi ucca 8. szám, a Gebrüder Schmidt 1-es számú ábrafestékével. A kliséket a Sokszorosítóipar szállította

SAJÁT ÉRDEKÉBEN

kérjen ajánlatot, ha

GÉPET BETÜT FESTÉKET

v a g y
felszerelési
cikkeket akar
vásárolni, az
UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RT-től

Budapest, VIII
Rákóczi tér 2
(Salétrom u. sarok)

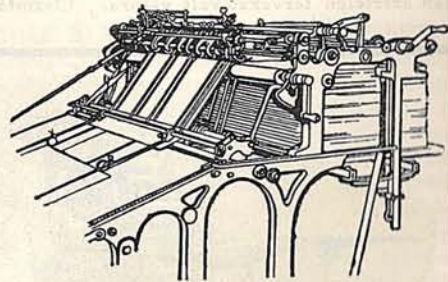
Schnellpressen-
fabrik Frankenthal
(Albert und Cie Akt.-Ges.)
vezérképviselete. Az Első
Magyar Betűöntő Rt-
és a Schriftgießerei
D. Stempel Akt.-Ges.
vezérképviselete
Magyarország és a
Balkán-államok
részére. * Dr.
Gustav Wicke
Berlin-gyárt-
mányainak
raktára.

Ez a

**KOENIG-FÉLE
ÖNBERAKÓ**

AMELYBŐL EGYES CÉGEKNÉL 20, 24 ÉS 30 DRB VAN ÁLLANDÓAN ÜZEMBEN

KOENIG'S BOGENANLEGER
MASCHINENFABRIK, BERLIN GRÜNEWALD

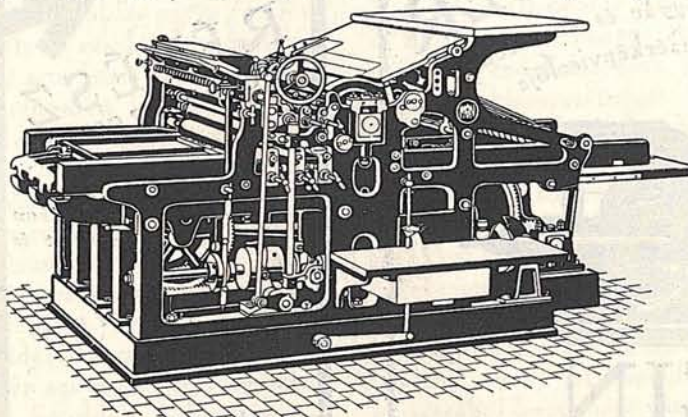
**KÉPVISELET
ÁTADÓ!!!**

Tanzer Miksa grafikai szaküzlet

BUDAPEST VII, AKÁCFA UCCA 50. SZÁM. TELEFÓN JÓZSEF 106-31

AUGSBURG-NÜRNBERGI GÉPGYÁR RT.

A U G S B U R G I G Y Á R T E L E P

TERNO-GYORSSAJTÓK

2-4 görgőpályával világszerte ismertek. Egyformán alkalmasak tömegmunkára és a legkitűnőbb többszínű nyomásra. Felvilágosításokkal szolgál a magyarországi képvislet

CHATELET ALAJOS

Budapest, II. kerület, Török ucca 14. szám. Telefón: 195—33

TELEFÓN
82-35
SZÁM

STEYRERMÜHL

PAPÍRGYÁR MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELETE

SÜRGÖNY
FEBARÁT
BUDAPEST

MINDENNEMŰ ÍRÓ- NYOMÓ- ÉS CSOMAGOLÓ-

PAPIROST

RAKTÁRRÓL SZÁLLÍT A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET

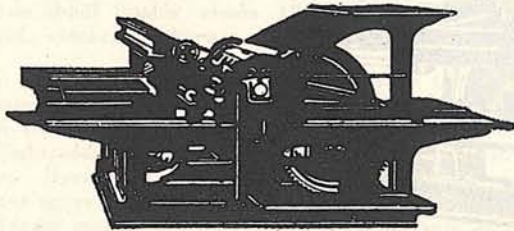
BUDAPEST V, AKADEMIA UCCA 3. SZÁM

KÜLÖNLEGESSÉGEK MŰNYOMÓ-, RAJZ-, PAUZ-, PERGAMENTPÓTLÓ-PAPÍRBAN ÉS KARTONBAN

ALAPÍTVÁ 1910. ÉVBEN

BOHN & HERBER

würzburgi gyorsajtógyár és vasöntőde
magyarországi vezérképviselője

**KLEIN
ERNŐ**

GRAFIKAI
GÉPEK ÉS SZERELVÉNYEK
GYÁRA

BUDAPEST
VII, ISTVÁN ÚT

4

Gyorsajtók, rotációs gépek és a rokonszakmabeli gépeknek teljes javítását és szerelését vállalom. / Gyárt: golyós csapágy rendszerű amerikai téglajsajtót, kerek vágógépet, lemezollót, perforálót kéz- és lábajtásra, sarokgömbölyítőt, stokprést, továbbá tollvonalzógépet 100—120 cm. nagyságban. / Állandóan raktáron új és használt szakmabeli gépek. Autogénhegesztés. / Használt szakmabeli gépeket vesz és becserél. / Vidéken és bármely területen gépszereléseket vállal és pontosan eszközöl.

TELEFÓN JÓZSEF 72-39

GUMIBÉLY EGZÓGYÁR

RÉVÉSZ
BUDAPEST IV.
DOMBORNYOMDA

FIVÉREK
VÁCI UCCA 10
VÉSNÖKIMŰHELY

Készít o
szakmában
metszeteket és
grafikai
szükséges
dombornyomást

TELEFÓNHÍVÓ 37-09

A legjobb festéket szállítja a világhírű

Kast és Ehinger

nyomdafestékgár hazai fióktelefe
Budapest IV, Ferenciek tere 4
Telefón: 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart
és Newyork. Különleges festékek három- és
négy színnyomáshoz. Állandóan nagy raktárt
tart elsőrendű fekete és színes festékekből

Raktáron tart mindennemű papírminőségeket

HARTMANN VILMOS
PAPÍRKERESKEDELMI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, EÖTVÖS UCCA 9

Képviseltek:

Legkam-Josefsthali Rt.

Rózsahegyi Celluloze- és Papírgyár Rt.

Heinrichsthal Papírgyári Rt.

Roeder Gusztáv és Társa

Pitteni Papírgyár Rt.

GRAFIKAI SZAKÜZLET

AGF

Fachgeschäft der
graphischen Branche

Zürich
5 Treichlerstraße
Tel. Nottingen
6390

A LEGJOBB BESZERZÉSI FORRÁS

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDÁK
RÉSZÉRE

**FESTÉ-
TÉ-
KET**

RAKTÁRRÓL
AZONNAL
SZÁLLÍT

GEBR. SCHMIDT G. M. B. H.
FRANKFURT A/M. ÉS BERLIN FESTÉK-
GYÁRÁNAK MAGYARORSZÁGI ÉS AZ
UTÓDÁLLAMOK VEZÉRKÉPVISELETE

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST V, AKADÉMIA UCCA 3
TELEFÓNSZÁM 82-35

MINDENMŰ KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, VALAMINT ÜZEMI
ÉS BERENDEZÉSI CIKKEK RAKTÁRA

Az 1889. és 1900. évi párizsi világkiállításokon versenyen kívüli jury-tag. Grand Prix-kitüntetések a következő világkiállításokon: Saint Louis 1904, Lüttich 1905, és Milano 1906.

A világ legrégebbi és legnagyobb nyomdai festékgyára. Festékek, könyvnyomdai, könyvkötészeti, valamint az összes grafikai szakmák részére. Hengeranyagok és hengeröntés. Másolófesték. Kencék és olajok. Arany- és ezüsfestékek. A legjobb minőségű preparált papírosok könyomdák számára. Gyár: Budafokon, Budapest mellett. Iroda és raktár:

BUDAPEST, FERENC JÓZSEF RAKPART
27. SZÁM, TELEFONSZÁM: 37-58 ÉS 93-29
Alapítási év 1818. 11 gyár 40 lerakat az egész világon

TELEFÓN JÓZSEF 126-54

PAPÍR -
NAGY -
KERES -
KEDÉS

GRÓSZ ÉS VIDOR

MINDEN NEM Ő
OKMÁNY -
KÖNYV -
FAMENTES,
NYOMÓ -
SZÍNES ÉS
FEDÉLPAPÍROK
NAGY
RAKTÁRA
PAPÍR
ÉS
BORÍTÉK
GYÁRI
KÉPVISELETE

BUDAPEST VII, KERTÉSZ U. 20

TELEFON
JÓZSEF
2485

KLISÉKET
LEGJOBB

KIVITELBEN.

KÉSZIT A
OKSZOROSITO
IPAR RT
KÉMIGRAFIAI
MŰINTÉZET ÉS
KLISÉGYÁR

BUDAPEST, VIII

TISZA KÁLMÁN-TÉR
6

SPECIÁLIS

NYOMDAGÉPJAVÍTÓ MŰHELY

Elvállalja mindennemű kö- és könyvnyomdai, valamint könyvkötészeti gépek szerelését, javítását és azok átköltöztetését. Javít avagy újonnan készít minden géprészt. Nyomdai gépeket elfogad a vállalat bizományba is eladásra.

NIERLICH RÓBERT

a budapesti Wörner-gépgyár volt szerelője

CLUJ. CALEA REGELE FERDINAND 93

HENGER-ANYAGOT

KELLKOMI
Gyári védjegy

LEGJOBB MINŐSÉGBEN SZÁLLÍT
KELLNER & KOMLÓS
VEGYÉSZETI GYÁR
FABRICĂ DE CHIMICALIE
SATU-MARE (SZATMÁR)

TELEFÓN
14-50

METEOR

* * * * *
**PAPÍR- ÉS ÍRÓSZER-
NAGYKERESKEDÉS**

CLUJ-KOLOZSVÁR

STR. MEMORANDULUI 13

ÁLLANDÓAN RAKTÁRON: MINDENFÉLE
NYOMÓ- ÉS ÍRÓPAPÍROK, BORÍTÉKOK,
GYÁSZJELENTÉSEK, KARTONOK STB. STB.

GYORSSAJTÓK, ROTÁCIÓSGÉPEK, SZEDŐGÉPEK
ÉS A ROKONSZAKMÁK GÉPEINEK TELJES JAVÍTÁSÁT ÉS SZERELÉSÉT VÁLLALJUK

GRAFIKAI GÉPEK ÉS
SZERELVÉNYEK
GYÁRTÁSA

ELSŐRENDŰ KÜLFÖLDI
SZAKERŐKKEL
DOLGOZUNK

GÉPGYÁR ÉS

GRAFIKAI GÉPEK SZAKJAVÍTÓ MŰHELYE

TIMISOARA-TEMESVÁR II. STR. ERVINA TEODORIU 2

HASZNÁLT GÉPEKET VESZ. ELAD ÉS BECSERÉL * MEGNYÍLT 1923. ÉV JANUÁR HÓ 1-ÉN

HANS WUNDER

G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

Fekete és színes festékek.

Könyvkötőfestékek. Legjobb minőségű „Germania” hengeranyag.

Különlegességek:

„Glória” festékelőanyag, meggátolja a festék lehúzóerőjét.

Fénykék „Perga”, „Secco” gyorszáritóanyag.

Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad.

★

Vezérképviselőség és egyedüli raktár:

GOLDSTEIN ADOLF UTÓDA

Budapest VII, Kazinczy ucca 32.

Telefón József 123-95

KÖNYVKÖTÉSZETI
DOBOZGYÁRI ÉS
HAJTOGATÓGÉPEK GYÁRA

PREUSSE & COMP. A.-G. LEIPZIG

KÉPVISELI MAGYARORSZÁG ÉS
AZ UTÓDÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND - BARÁT - FÉLE

PAPÍRNAGYKERESKEDES ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST V, AKADÉMIA UCCA 3. TELEFÓN 82-35

GRAFIKAI TEXTILKELLÉKEK

KÖNYVBORÍTÓVÁSZON ÉS PAPIROS

NAGYBAN ÉS KICSINYBEN
RAKTÁRRÓL AZONNAL

MOSKOVICS EMIL

MECHANIKAI SZÖVŐGYÁR

BUDAPEST

IRODA: V, KLOTILD-UTCA 22
TELEFÓN: 2-23, 165-25, 191-34

Chiffon
Chirting
Moleskin
Kanavász
Lenvászon
Fűzőszalag
Fűzőszövet
Kasírvászon
Chagrinvászon
Kalikó (angol) vászon
Zsávolj (gradl) vászon stb.

Alátétfilc
Gépszalag
Rotációsfilc
Batikelőzők
Moiréepapír
Bőrutáncatok
Kalikóutánczat
Chagrinpapirok
Fantáziapapirok
Márványpapirok
Hengertörölőflanel stb.

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KÖ-
ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HEN-
GERANYAGGYÁR

BUDAPEST IX. KER.,
MÁRTON UCCA 19
TELEFÓN:
JÓZSEF 6-35. SZÁM

HENGER
OLCSÓBB ÉS JOBB

ÖNTÉS!
A HÁZI ÖNTÉSNEK

PAPÍRGYÁRAK LERAKATA ÉS NAGYKERESKEDELMI R - T

A grafikai szakma mindenfajta papirosok
részére szükségelt állandó nagy raktára

WALDMANN FERENC

Sürgőny cím: T e l e f ó n:
Papyroleum, Budapest 96-19 és 142-51 sz.

BUDAPEST V. KERÜLET,
FALK MIKSA UCCA 13

Rendeléseknél hívafközzunk mindig a Magyar Grafikára

Telefónszám 110-45 és 176-76

Azonnal szállít
tömöntödék részére garantált összetételű
BETŰFÉMET
ólmot, angolont és antimónt napi áron
Betűfém-hulladékot, fémalakot és
fémhamut legelőnyösebb napi
áron vásárol. Szedőgépmot
gyakorlatilag gondosan ki-
próbált speciális össze-
tételben gyárt, rak-
tárról bármily
mennyiségben
azonnal
szállít

**Magyar Ólomárúgyár
és Fémkereskedelmi RT**
BUDAPEST VI. FORGÁCH UCCA 4

TELEFÓNSZÁM 23-70

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RT

ÉRDEK-
KÖZÖSSÉGBEN
A SCHRIFTGIESSEREI
D. STEMPER AKTIENGESSELL-
SCHAFT FRANKFURT a/M. CÉGGEL
SÍMA ÉS MINTÁZOTT RÉZLÉNIÁK. TELJES
NYOMDAI BERENDEZÉSEK. A LINOTYPE SZEDŐ-
GÉPEK BETŰVEL EGYEZŐ VÁGÁSÚ BETŰK
KÉZI SZEDÉSRE MAGYAR, NÉMET,
LENGYEL, HORVÁT, ROMÁN,
BOLGÁR, TÓT, SZERB
ÉS GÖRÖG SZE-
DÉSHEZ

DIVATOS
SZÖVEG- ÉS CÍMBETŰK

BUDAPEST
VI. DESSEWFFY UCCA 32

W I E R T I E S I I = A I L A I D A I R

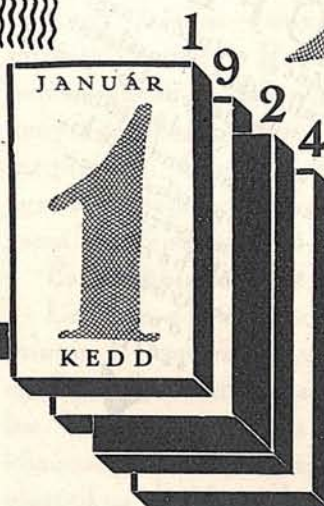
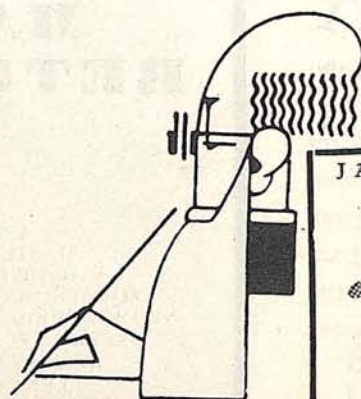

**LEVÉLBORÍTÉK- ÉS
PAPIRNEMÜGYÁR**

KÉSZÍT:
MAPPÁKAT ÉS
DÍSZLEVÉLPAPIROKAT
BUDAPEST-IV. FŐVÁM-TÉIR. 4
GYÁR: IV. MOLNÁR - UTCA. 33

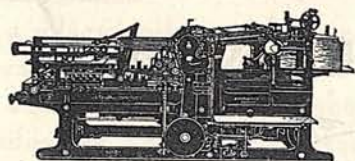
SAJÁT ÉRDEKÉBEN

M Á R
M O S T
K Ö S S E
L E

AZ 1924. ÉVI NAPTÁRSZÜKSÉGLETÉT.
NAPTÁRAK, NOTESZEK, ÍRÓMAPPÁK
ÉS ÍROALJZATOK, DOMBORNÝOMÁSÚ
PLAKÁTOK, REKLÁMCIKKEK, BRONZ-
UTÁNZATÚ PLAKETTEK STB. EGY-
SZERÜBB ÉS FINOMABB KIVITELBEN

DÖRNER ÉS HEIMBERG PAPIRÁRÚ- ÉS REKLÁMCIKKGYÁR RT
BUDAPEST V. KER., SZIGET UCCA 38 (POZSONYI ÚT 4/B), TELEFÓN 32-63

J. G. Schelter & Giesecke

betűöntőde
vésnöki műintézet
gépgyár
klisékészítő műintézet
Leipzig

Készítünk betűket, díszítő- és rézlénia-anyagot
nyomdák és könyvkötők részére,
dombor- és aranynyomáshoz való vészeteket,
plakátbetűket, valamint kereteket fából és fémből,
vonalas, tónusos és többszínnyomáshoz való kliséket,
réznyomatokhoz dúcokat,
a dobozgyártáshoz való mindennemű
szükségleti cikkeket,
továbbá kéttúrás nyomógépeket,
tégelynyomósajtókat és
számozókészülékeket

*

Fischer és Méri, Budapest
VII, Kazinczy ucca 27, II/24

TELEFÓN 14-69, 61-90

Raktárról
görgő- és vasúti-rendszerű
gyorssajtókat
tégelysajtókat, könyvnyom-
dai kézisajtókat, papírvágó-
gépeket, lemezollókat stb.
Vállalunk bármely szakmába
vágó gépjavítást és szerelést.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA
GÉPGYÁR RT
BUDAPEST V. VÁCI ÚT 48